

Aalborg Universitet

Psykologi

10. semester

Speciale:
Kærlighed, vold og parforhold

Navn: Stephanie Schytte Jakobsen
Studie nummer: 20104165

Antal tegn + blanke: 147.718 = 61,5 sider.

Abstract

This master's thesis concerns violence in relationships. The thesis investigates how the phenomenon of violence between dating partners can be described and analyzed theoretically. Furthermore, the causes behind the violence are investigated. Due to the theoretical foundation of this thesis the concept is investigated based on review of empirical literature in which causes of violence between dating partners have been researched. Based on the findings in the literature it has been possible to identify relevant theories in order to analyze the concept and causes further. This method has yielded two psychological approaches; a psychodynamic approach and a social psychological approach. The thesis concludes that the two approaches support and complement each other in understanding the concept of violence between dating partners. Furthermore, it concludes that one single explanation of violence between partners does not exist.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1 Problemformulering.....	7
1.2 Problemafgrænsning.....	7
1.3 Begrebsafklaring.....	7
1.4 Definition af partnervold.....	7
1.4.1 Vold og aggressiv adfærd.....	10
2. Opgavens design	11
3. Litteratursøgning	12
4. Historisk gennemgang af partnervold ud fra en psykologisk vinkel	14
5. Nyere forskning	16
5.1 Flynn og Grahams forklaringer på årsager til partnervold.....	16
5.1.1 Resultater knyttet til niveau 1 (personlighedstræk og opvækst).....	17
5.1.2 Resultater knyttet til niveau 2 (aktuelle vanskelige livsomstændigheder) ...	19
5.1.3 Resultater knyttet til niveau 3 (forstadiet til konflikten).....	21
5.1.4 Opsummering af de tre niveauer.....	26
5.2 Pedersens forklaringer på årsager til partnervold.....	27
5.2.1 Opsummering af Pedersens erfaringer.....	28
5.3 Partner valg og grundkonflikter.....	29
6. Teori: Psykodynamisk tilgang vs. socialpsykologisk tilgang	32
6.1 Psykodynamisk tilgang.....	32
6.1.1 Udviklingen af tilknytning og tilknytningsadfærd.....	33
6.1.2 Affektregulering og mentalisering.....	45
6.1.3 Emotioner.....	47
6.1.4 Opsummering af den psykodynamiske tilgang.....	49
6.2 Socialpsykologisk tilgang.....	50
6.2.1 Symbolsk interaktionisme.....	51
6.2.2 Kommunikation.....	53
6.2.3 Dramaturgi og rollespil.....	56
6.2.4 Idealforestillinger i det romantisk kærlighedsforhold.....	60
6.2.5 Opsummering af den socialpsykologiske tilgang.....	61
7. Diskussion	62
7.1 Sammenhænge ud fra en psykodynamisk tilgang.....	64
7.2 Sammenhænge ud fra en socialpsykologisk tilgang.....	66
8. Konklusion	70
9. Perspektivering	72
Referenceliste	73
Pensumliste	78

1. Indledning

Det kan være svært at finde eksakt viden og information om partnervold (både omfanget af partnervold, holdningen/synet på partnervold samt det psykologiske arbejde med partnervold). Muligvis skyldes dette både manglende opmærksomhed på fænomenet, forskellige forståelser af vold generelt samt fænomenets tabuisering, da det vedrører hjemmets privatliv. Siden 1990'erne har de fleste europæiske lande gennemført undersøgelser med fokus på partnervold ud fra erkendelsen af, at partnervold er et skjult men omfattende problem, der kræver flere undersøgelser og indsatser (Helweg- Larsen, 2010, p. 27). Partnervold har tidligere være synonymt med hustruvold. Men i dag opfattes partnervold som mere omfattende og inkluderer ligeledes kvinders vold mod mænd. Oftest er det kun fysisk vold og seksuelle overgreb, der er belyst gennem registerdata og spørgeskemaundersøgelser. Men vold i nære relationer omfatter også psykiske overgreb og frihedsindskrænkning (mere herom under afsnittet: definition af partnervold). Psykisk vold indbefatter aspekter, der kan være svære at dataregistrere, hvilket samtidig gør det svært, at fremføre det præcise omfang af partnervold.

Helweg-Larsen indsamlede på vegne af Statens Institut for Folkesundhed i 2010 en række datakilder vedrørende voldsforekomsten og karakteren heraf. Datakilderne var blandt andet indhentet fra politianmeldelser af vold (2005-2010), skadestuekontakter grundet voldshandlinger (2005- 2010), drab (1995-2010) og flere spørgeskemaundersøgelser om partnervold. Trods den brede dataindsamling, er det stadig svært at opgive det eksakte tal på antallet af mænd og kvinder, som årligt er udsat for partnervold (ibid., p. 10f). Det skyldes dels kriminalstatistikken og diverse registerdata kun belyser en begrænset del af den vold, der finder sted i parforhold (og samfundet generelt). Det er væsentligt at supplere disse statistikker med befolkningsundersøgelser, der inkluderer spørgsmål om vold. Problemet heri er dog, at individets subjektive oplevelse og tolkning af vold kan påvirke resultaterne. Opfattelsen af, hvad der er legitimt i parforhold, og hvad der er kriminelle handlinger, kan variere. Dette har således både indflydelse på spørgeskemaundersøgelserne og anmeldelsesstatistikkerne.

Helweg-Larsen peger på, at der kan ses store forskelle i forekomsten af partnervold, når resultaterne i de forskellige spørgeskemaundersøgelser sammenlignes. Det har eksempelvis en væsentlig betydning, om en undersøgelse har et specifikt fokus på partnervold eller om fokuset har været at belyse befolkningens forskellige former for voldserfaringer. Helweg-Larsen påpeger i denne forbindelse, at undersøgelser med fokus på partnervold typisk har en højere prævalens af voldsudsættelse sammenlignet med undersøgelser, der har fokus på en generel kriminalitetskontekst. Eksempelvis viste en britisk undersøgelse fra 2004, at mindre alvorlig partnervold ikke anses som decideret kriminel af ofret. Undersøgelsen viste nemlig, at 64 % af de kvinder og 94 % af de mænd, som havde været udsat for partnervold det pågældende år, ikke anså volden som en kriminel handling (ibid., p. 24).

En undersøgelse baseret på Sundheds- og Sygelighedsundersøgelser (SUSY) skønnede i 2010, at omkring 26.000 kvinder og 8.000 mænd med dansk statsborgerskab i alderen 16- 74 år var udsat for fysisk partnervold inden for det sidste år. Derudover blev det estimeret, at 30.000 kvinder og 10.000 mænd i hele den danske befolkning årligt udsættes for fysisk partnervold. Heraf skønnes at 10.000 kvinder årligt er udsat for gentagen og grovere fysisk partnervold (fx spark, knytnæveslag eller angreb med våben) (ibid., p. 14f). Der blev ligeledes fundet omkring 450 årlige politianmeldelser vedrørende partnervold, 1.800 årlige sygehuskontakter grundet partnervold, og i 2011 opholdte 2.100 kvinder sig på et krisecenter, hvor 90 % af tilfældene var på grund af partnervold. Det oplyses, at kun et fåtal af mænd har opholdt sig på et mande- eller krisecenter grundet partnervold (ibid., pp. 15ff). Helweg-Larsen fandt, at kvinder hyppigere end mænd er udsat for fysisk vold i parforhold, og hyppigheden for voldsudsættelse er størst i alderen 16- 24 år. Men undersøgelsen viste også at antallet af voldsudsatte mænd i parforhold er stigende (ibid., p. 14f).

I dag er det muligt for voldsramte individer, at få ophold på et af landets 45 krisecentre. Det er en kommunal forpligtelse at sikre de nødvendige pladser i disse midlertidige botilbud samt tilbyde rådgivning med det formål at forebygge sociale problemer og hjælpe individet videre fra sine aktuelle

livsvanskeligheder (ibid., p. 21). Der tilbydes ligeledes hjælp til voldsudøverne. Eksempelvis har organisationen "Dialog mod Vold" eksisteret siden 2001, hvor der blandt andet tilbydes behandlingsforløb med terapisaftaler til både voldsudøverne og ofret (Dialogmodvold.dk, 2015). På det nationale og statslige plan ses ligeledes flere initiativer, som er iværksat med henblik på at forebygge og bekæmpe vold i nære relationer, hvor både ofre, voldsudøvere og pårørende er i fokus. Både ministeriet for ligestilling og kirke, justitsministeriet, ministeriet for børn og undervisning, social- og integrationsministeriet og ministeriet for sundhed og forebyggelse er alle involveret i sådanne initiativer (Helweg-Larsen, 2010, p. 23).

Trods samfundets mange initiativer og opmærksomhed på partnervold viser de ovennævnte tal stadig, at der er behov for mere forskning og tiltag for at komme problematikken til livs. Jeg er blevet nysgerrig på, hvorledes vold i parforhold kan forstås. Den gentagne vold i et parforhold er yderst destruktivt for ofrets livskvalitet og forholdet i det hele taget, hvorfor jeg tænker, at det fremtidige psykologiske arbejde med voldelige parforhold kan forbedres, hvis der kan skabes en mere klar forståelse af fænomenet partnervold. Selv sidder jeg med en masse spørgsmål og tanker omkring partnervold. Hvilken sammenhæng er der mellem opvækstvilkår og tendens til vold? Hvordan spiller de tidligere samspilserfaringer med omsorgspersoner ind på relationen til en partner? Findes der parforholdskonstellationer, der er i øget risiko for voldsmønstre? Hvorfor forbliver voldsofre ofte i det voldelige parforhold? Hvad sker der i interaktionen, når volden er den eneste udvej for den part, der anvender fysisk eller psykisk magt? Hvad fremmer og vedligeholder den voldelige adfærd? Og hvordan kan par, der er belastet af vold i forholdet, hjælpes?

Jeg anser det for væsentlig, at forstå nogle af de bagvedliggende årsager til vold og de udløsende faktorer i forhold til voldsadfærden for at kunne blive klogere på ovennævnte tanker og spørgsmål. Mine tanker og undren har ført mig frem til nedenstående problemformulering.

1.1 Problemformulering

*Hvordan kan vold i parforhold forstås?
Og hvordan kan årsagerne til partnervold forstås?*

1.2 Problemafgrænsning

Helweg-Larsen forsøgte, at karakterisere voldsopfrene og voldsudøverne gennem blandt andet psykosociale og socio- demografiske faktorer. Det vil ikke blive uddybet her, da det ikke er hensigten med denne opgave at specificere, hvem de udsatte typisk vil være. Dette er ligeledes årsagen til, at hverken ofret blive omtalt som kvinden og voldsudøveren som manden (eller omvendt), da flere undersøgelser netop viser, at begge køn kan være henholdsvis offer og voldsudøver. Jeg forsøger således, at forholde mig neutralt hertil for kun at have fokus på fænomenet i sig selv.

1.3 Begrebsafklaring

Her opridses kort tre ofte anvendte begreber, der er nyttige at have en afklaret forståelse af i forhold til netop mit emne i nærværende opgave.

- Parforhold: En intim kærlighedsrelation bestående af to individer.
- Voldsudøveren: Et individ der udfører psykisk eller fysisk vold mod sin partner.
- Ofret: Et individ der oplever psykisk eller fysisk vold mod sig fra sin partner.

1.4 Definition af partnervold

Nordmanden Per Isdals definition af partnervold er enkel og tydelig; *"enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje, eller slutte å gjøre noe den vil"* (Isdal, 2000, p. 36).

Jeg har valgt at tage udgangspunkt i Isdals definition af partnervold, fordi definitionen her er udvidet til netop både at omhandle den psykiske og den fysiske vold. Mit argument for relevansen heraf, bygger jeg blandt andet på nedenstående undersøgelse af Lawrence et al.

Ydermere vil denne opgave forsøge at forstå partnervold som fænomen, hvor det netop ikke er afgørende eller relevant, hvem ofret eller voldsudøveren specifikt er. Nedenstående undersøgelse vil ligeledes kunne vise, at både ofret og voldsudøveren i lige så høj grad kan være en kvinde som en mand, hvilket er baggrunden for dette valg.

Der er gennem årene efterhånden lavet en del undersøgelser omkring vold – herunder vold i parforhold. Mange undersøgelser og debatter har haft fokus på især voldens fysiske form (slag, spark og seksuelle overgreb), men vold omfatter i ligeså høj grad verbale krænkelser og mental manipulation. Den amerikanske undersøgelse fra 2009 af Lawrence, Yoon, Langer og Ro fandt, at psykisk vold har en mere skadelig effekt på ofrets trivsel end ”begrænsede fysisk vold”. ”Den begrænsede fysiske vold” referer til en (vurderet) mindre grov voldsforseelse bestående af slag, spark og at kaste mindre farlige ting efter partneren (fx en sko).

Den psykiske vold kunne fx være hån af partnerens opførelse, latterliggørelse af partnerens påklædning, ondskabsfuld kritik og nedladende bemærkninger af partnerens holdninger. Undersøgelsen bestod af 103 yngre ægtepar og strakte sig over fire år. Hvert år udfyldte hver ægtefælle et spørgeskema vedrørende hyppigheden af fysisk og psykisk vold i ægteskabet. Hver ægtefælle skulle score både deres egen og ægtefællens adfærd på en skala fra 0 (aldrig) til 10 (meget ofte). På baggrund af både egen og ægtefællens scoring beregnede Lawrence et al. gennemsnittet for den enkeltes fysiske og psykiske vold. Alle ægtefæller skulle desuden også udfylde et skema vedrørende, hvor meget de hver især var plaget af angst og depression i dagliglivet. Her er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan det tabubelagte emne, kan være forbundet med angst, hvorfor besvarelsen kan resultere i mindre sandfærdige udsagn/svar i denne og lignende undersøgelsestyper. Resultaterne i den pågældende undersøgelse

viste, en klar sammenhæng mellem graden og omfanget af vold og intensiteten af angst og depression hos den ægtefælle, der blev udsat for psykisk og fysisk vold. Dette var nok ikke et overraskende resultat. Mere slående var det, at undersøgelsen viste lang større sammenhæng mellem oplevet psykisk vold og efterfølgende angst og depression end sammenhængen mellem fysisk vold og mistrovisel. Tendensen til mistrovisel i forbindelse med oplevelsen af psykisk og/eller fysisk vold var gældende for både de kvindelige og mandlige ægtefæller (Lawrence et al., 2009, pp. 20-33).

Der er lavet meget forskning omkring risikogrupperne. Er ofret typisk kvinden eller manden? Ses partnervold hyppigere blandt samlevende end ægtefæller? Og er der andre faktorer, der spiller ind? Fx alder, uddannelse, opvækst etc.?

Den før omtalte undersøgelse af Lawrence et al. viste flere interessante resultater end blot graden af følgevirkningerne af psykisk vold. Fx fandt de, at der var færre mænd (10 %) end kvinder (20 %), der overhovedet nogensinde udøvede fysisk vold. Desuden viste undersøgelsen også, at de kvindelige ægtefæller hyppigere end mændene udviste fysisk voldelig adfærd i starten af ægteskabet, men at dette forandrede sig til det omvendte i løbet af de fire år, som undersøgelsen varede. Undersøgelsen fandt også, at psykisk vold forekom blandt 80 % af begge køn. Her sås samme tendens som ved fysisk vold, at kvinderne var "værst" i starten, men dette ændrede sig løbende, så mændene hyppigere udførte psykisk vold end kvinderne (Lawrence et al., 2009, pp. 20-33).

Andre undersøgelser af blandt andet Brownridge og Halli fra 2002 har vist, at partnervold i langt højere grad ses blandt samboende par end ægtefolk. I samarbejde med Statens Institut for folkesundhed i Danmark har Helweg-Larsen og Frederiksen også angivet en undersøgelse i 2008, der bekræfter dette resultat. I statistikken fandt de, at risikoprocenten for oplevelsen af partnervold er markant højere for både samlevende og ugifte end for ægtefolk. De anslog, at der var 5,9 % samlevende, der havde oplevet partnervold og det tilsvarende tal for ægtefæller var på 0,9 %. Men statistikken viste også at hele 13,3 % af de

ugifte individer havde oplevet partnervold (Helweg-Larsen & Frederiksen, 2008, p. 30).

1.4.1 Vold og aggressiv adfærd

Når vi beskæftiger os med partnervold, er det relevant at inddrage begrebet aggression, fordi begrebet netop forbindes med voldelig adfærd. Der findes ikke en klar og entydig definition af dette begreb. Indenfor psykoanalysen anses aggression for en medfødt drift, mens biologiske teorier taler om instinkter. Freud beskæftigede sig med aggression som en naturlig og medfødt drift og opererede med to driftsformer; seksualdriften og aggressionsdriften. I nærværende opgave vil jeg dog se på aggression som en adfærdsform udløst af frustration og afmagt, der vækker aggressive følelser og adfærd.

Diskursen omkring begrebet aggression har overvejende haft præg af en negativ, udadreagerende og uacceptabel adfærd og forbindes almindeligvis med vrede og ukontrollerede følelser. Generelt synes der i dag at være mere fokus på de miljømæssige faktorer, hvor det detaljerede samspil mellem barnet og dets omgivelser samt barnets evne til regulering af sine indtryk tillægges stor betydning, snarere end at søge efter indre drifter (Mortensen, 2001, p. 306).

Karen Vibeke Mortensen peger på, at der med Mary Ainsworths tilknytningstyper kan findes overbevisende belæg for, at manglede omsorg fører til overdreven aggressiv adfærd på både kort og lang sigt. Videre peger hun på, at der ikke kan findes belæg for at børn, der trods tilstrækkelig omsorg, udvikler sig til at blive særlig aggressive. Ej heller Daniel Stern ser aggression som en medfødt drift, men knytter den sammen med en form for hypersensitivitet overfor ydre stimuli (ibid.). Stern er derfor også optaget af det detaljerede samspil mellem barnet og dets omgivelser. I et tilknytningsspektiv skal aggression ses og forstås som en reaktion på oplevet frustration og følelse af vrede.

I et socialpsykologisk perspektiv ser vi primært aggression som en adfærd udløst af skamfølelse, forlegenhed, pinlighed og følelse af utilstrækkelighed.

Skam og forlegenhed opstår, når individet taber ansigt. Samtidig behøver skammen ikke nødvendigvis at være negativ. Den bliver først negativ og ødelæggende, hvis den ikke erkendes i den interpersonelle kommunikation (Glavind Bo, 2012, pp. 7- 26).

2. Opgavens design

I dette afsnit gives der for læsevenlighedens skyld et overblik over denne opgaves opbygning.

Læseren vil på nuværende tidspunkt have læst opgavens abstract samt indledningen med tilhørende problemformulering, problemafgrænsning, begrebsafklaring og definition af partnervold og aggression, som denne opgave vil tage udgangspunkt i.

I det følgende vil læseren først kunne læse lidt omkring litteratursøgningsprocessen, hvor det kort bliver beskrevet, hvorledes de anvendte forskningsartikler og teorier er blevet fundet. Dette er ligeledes for at dokumentere, hvilke artikler der har været udgivet og tilgængelige under procesforløbet knyttet til denne opgave.

Efterfølgende vil læseren få et lille indblik i en historisk gennemgang af udbredelsen og forståelsen af partnervold. Litteraturen hertil var begrænset og umiddelbart kun at finde i forhold til Danmark og andre vestelige lande.

Herefter præsenteres et afsnit om nyere forskning og undersøgelser omkring mulige årsager til partnervold. Forskningen er indsamlet via enten kvalitative eller kvantitative empiriske studier. I afsnittet er der både inddraget udenlandske forskningsartikler samt forklaringer baseret på en dansk psykoterapeuts talrige samtaleerfaringer gennem flere år med både voldsudøvere og ofre i parforhold.

Det efterfølgende afsnit er teoriafsnittet, som er delt op i henholdsvis to overordnede psykologiske hovedafsnit; psykodynamisk og socialpsykologisk. Disse to domæner er fundet på baggrund af de forudgående fremførte forskningsresultater. Da denne opgave er et teoretisk funderet speciale er teoriafsnittet omfattende og uddybende.

Læseren vil herefter møde diskussionsafsnittet. Diskussionen vil tage udgangspunkt i de fremførte forskningsresultater samt de respektive teorier, der blev gennemgået i det forgående teoriafsnit.

Herefter fremføres en konklusion på opgaven i forhold til opgavens problemformulering.

Opgaven afrundes med en kort perspektivering, som kan give anledning til videre forskning omkring partnervold.

3. Litteratursøgning

Da denne opgave er et teoretisk funderet speciale er der i udarbejdelsen af opgaven ikke udført egen empirisk dataindsamling i form af fx kvalitative interviews eller kvantitative spørgeskemaundersøgelser. Til gengæld er der udført en større litteraturgennemgang på baggrund af tidligere udgivne empiriske forskningsartikler vedrørende forståelsen af partnervold. I denne forbindelse er der hentet bøger fra Statsbiblioteket og Aalborg Universitets bibliotek (AUB). Derudover er der anvendt videnskabelige artikler som i overvejende grad har bestået af primærartikler med inddragelse af review-artikler. For at indsamle data og nyere forskningsartikler er elektroniske databaser som Psycinfo, Science Direct, PubMed og Google Scholar blevet anvendt. I denne forbindelse har jeg forsøgt at prioritere artiklerne af nyere dato, idet de nyeste undersøgelser, nyere viden og teori har været ønsket. Dog har det vist sig at være nødvendigt at inddrage artikler og teorier af ældre dato i de tilfælde, hvor der ikke er fundet materiale af nyere dato.

På de elektroniske databaser har jeg oftest anvendt nøgleord/søgeord som; domestic violence, domestic abuse, violence, partner violence, dating violence. Disse søgeord har været brede. Hvis jeg havde søgt mere snævert med ord som "perpetrator" eller "victims of partner abuse", kunne jeg muligvis have fundet nogle andre nyttige artikler til opgaven. Der er således mulighed for, at jeg har overset brugbare artikler. De nævnte søgeord blev anvendt i forbindelse søgningen efter litteratur til udarbejdelsen af afsnittet om nyere forskning. Herefter var det (med denne nye viden) muligt at finde relevante teorier. Hertil anvendte jeg på de samme databaser søgeord som: love theory, violent communication, attachment. Her kunne det ligeledes tænkes, hvis jeg havde anvendt andre søgeord (fx et bredt søgeord som "theory of violence/abuse/anger"), ville min teorigennemgang muligvis have set anderledes ud. Det skal nævnes, at også andre ord er blevet anvendt under litteratursøgningsforløbet, men her nævnes blot de mest anvendte og resultatgivende søgeord. Derudover skal det nævnes, at flere artiklers kildehenvisninger blev gennemgået, og således blev yderligere relevante artikler fundet og anvendt i opgaven. Under hele min litteratursøgning blev artiklernes titler og abstracts gennemgået, og alle de artikler, der forekom relevante, blev nedhentet i fuldtekst format.

Desuden har jeg også fået meget indsigt i litteraturen om partnervold igennem hjemmesiden Psykolognyt.dk. Her var det muligt at finde forskningsartikler og referater af nyere forskningsresultater ved anvendelse af søgeord som; vold, partnervold, voldelige parforhold, voldelige relationer, kærestevold, voldelige partner. Ved at gennemgå de relevante artikler og deres tilknyttede kildehenvisninger, fandt jeg videre frem til relevante forskningsartikler som kunne hentes fra primær kilderne i fuldtekst format fra enten Psychinfo og ScienceDirect.

Opgaven er primært udarbejdet ud fra videnskabelige forskningsartikler og ikke så meget på baggrund af bøger. Bøgerne er mest anvendt for at opnå en bred baggrundsviden indenfor feltet, men visse bogudgivelser af primære kilder (evt. oversatte versioner) er også blevet anvendt og præsenteret i teoriafsnittet.

4. Historisk gennemgang af partnervold ud fra en psykologisk vinkel

Som tidligere nævnt kan det være svært at spore tilbage i informationerne omkring partnervold. Årsagerne hertil kan der kun grubles og funderes over, og vil ikke blive yderligere uddybet af samme grund.

Før midten af 1800- tallet var hustruvold en gyldig udøvelse som en del af ægtemandens autoritet over for sin kone i mange lande. Men op igennem 1900- tallet opstod der i USA og mange andre lande politisk uro, som blandt andet førte til lovændringer vedrørende vold i hjemmene. Tennessee var den første stat, der gjorde hustruvold strafbar, og i løbet af 1870'erne var dette gældende i de fleste stater i hele USA, dog skete anholdelser sjældent, fremfører organisationen Womens Aid Federation. I 1878 gjorde Storbritannien det muligt for kvinder at søge separation fra voldelige ægtemænd. Opmærksomheden på hustruvold blev yderligere skærpet i 1970'erne af kvindebevægelsen, som ligeledes grundlagte fundamentet til stiftelsen af organisationen; National Womens Aid Federation i 1974, som var den første organisation, der havde fokus på vold i hjemmet. Herigennem blev der givet støtte til individer, der var udsat for vold i hjemmet i England (Womens Aid Federation, Homepage of England). Men de fleste retssystemer i verden synes først i 1990'erne, at have behandlet sager omkring vold i hjemmet. I 1993 offentliggjorde FN en plan i forhold til at bekæmpe vold i hjemmet. Denne publikation opfordrede alle retssystemer til at behandle partnervold som kriminelle gerninger. Retten til et privat familie liv gjaldt således ikke retten til at misbruge eller skade familiemedlemmer (United Nations, 1993, p. 11). I 2011 blev Istanbul- konventionen underskrevet, hvilket er det første juridisk bindende dokument i Europa, der omhandler vold i hjemmet. Dets formål er at sætte en stopper for den hidtidige tolerance omkring vold i hjemmet, da mange retsforfølgelser hidtil har været droppet grundet ofret og gerningsmands nuværende eller tidligere relation til hinanden (Council of Europe Convention, 2011).

I den danske lovgivning fra 1683 (6-5-6) er det ikke eksplicit fastslået, at det er husbonds ret at revse sin hustru, men det fremgår, at hustruen straffes for at slå sin husbond. Tilsvarende forbud findes ikke for husbonden. Formuleringen af denne lov afspejler samtidens holdning til og opfattelse af partnervold. Først i 1921 blev revselsretten i Danmark revideret i forbindelse med medhjælperloven. Siden da blev revselsretten løbende revideret. I 1985 var revselsretten endnu tvetydig, og først i 1997 blev formuleringen entydig og dermed afskaffet således, at al vold blev strafbar (Wikipedia: revselsret, 2015). Det er således først op igennem det 20. århundrede at loven om vold mod tyende, lærlinge, elever, børn og ægtefæller løbende blev ændret og først i slutningen af det 20. århundrede blev loven helt afskaffet i Danmark (samt størstedelen af Europa og Latinamerika). Denne lovændring kan tænkes at have haft indflydelse på forekomsten og graden af partnervold og dermed også på den psykologiske forståelse og arbejde med vold i parforhold.

Gustav Jonssons begreb om den sociale arv, som han anvendte i sin disputats, der påviste forekomsten af kriminalitet over tre generationer, er muligvis en af de første, der beskæftigede sig med at finde årsager til vold i familien (og dermed også partnervold). Med begrebet "den sociale arv" hævder Jonsson kort fortalt, at et barn overtager viden, holdninger, adfærd og personlighedstræk fra sine forældre gennem opvæksten. Således vil barnet, som er vokset op med voldelige og aggressive forældre, tillære sig dette reaktionsmønster, hvilket i de voksne år, kan resultere i, at mønstret fortsætter i relationer til en partner (og egne børn). Begrebet "den sociale arv" er siden sin begyndelse i 1967 blevet anvendt til at forstå og forklare vold generelt, og kaster dermed også et lys over partnervold.

Ovenstående peger på, at der inden for psykologien ikke har været stor fokus på partnervold på trods af, at fænomenet har været velkendt. Det manglende fokus på fænomenet, kan skyldes den tidligere tolerance og tabuet omkring partnervold, hvorfor arbejdet og forskningen inde for dette felt stadig er forholdsvis nyt. Den nyere forskning har inden for de seneste 30 år forsøgt via både kvantitative og kvalitative metoder at forstå mere omkring partnervold.

Det er relevant at gribe fat i disse forskningsresultater frem for at læse mellem linjerne i tidligere teori og dataindsamling omkring vold og aggression, som alligevel ikke siger noget konkret og direkte om partnervold på et psykologisk fagligt niveau. Gennemgangen af den historiske udvikling af forståelsen af og arbejdet med partnervold kan dog alligevel være væsentlig at have indblik i, da dette kan understøtte denne opgaves litteraturvalg og konklusioner.

Den historiske gennemgang af partnervold ud fra en psykologisk vinkel er gennemgået kort her, og i det følgende afsnit gennemgås af samme grund kun de nyeste empiriske studier vedrørende partnervold, som netop synes at forekomme mere sigende og relevante for denne opgave.

5. Nyere forskning

I det nedestående vil jeg præsentere nogle nyere studier, der har beskæftiget sig med forståelser omkring partnervold.

5.1 Flynn og Grahams forklaringer på årsager til partnervold

Andrea Flynn og Kathryn Graham udgav i 2010 en forskningsartikel om årsager til partnervold. I deres undersøgelse forsøgte de at have særligt fokus på voldsudøverens og offerets opfattelse af vold.

Flynn og Graham peger på, at der ikke er lavet en systematisk undersøgelse af årsagerne til partnervold. De påpeger derfor, at det er væsentligt at undersøge, hvordan partnerne i parforholdet selv forstår volden, for at kunne forstå den egentlige årsag til vold i parforhold.

I deres studie fremstillede de en model bestående af tre niveauer af motiver for partnervold. De beskriver, hvordan individet skelner mellem forskellige opfattelser, som er afhængig af dets position som henholdsvis offer eller voldsudøver. Denne forskel anser de som væsentlig i forhold til at udvikle et instrument eller en model, der kan samle og forklare årsagerne til partnervold (Flynn & Graham, 2010, p. 240f).

I deres model indebærer niveau 1 individuelle egenskaber; såsom aggressivt personlighedstræk samt aggressiv attitude og overbevisninger befordrende for vold. Derudover indebærer niveaue også en opvækst og barndom præget af svigt, der sandsynliggør, at individet er mere tilbøjeligt til at anvende aggressiv adfærd. Disse egenskaber og tidlige erfaringer kan forklare nogle af de bagvedliggende årsager til individets tilbøjelighed til voldelige og aggressive konfliktløsninger.

Niveau 2 involverer aktuelle livsomstændigheder såsom dårlig fysisk helbred, depression, stress, misbrug eller lignende omstændigheder, der kan forklare, hvorfor individet er mere tilbøjeligt end sædvanligt til at reagere aggressivt i konflikter med sin partner.

Niveau 3 refererer til forstadierne, der fører til vold. Her er der tale om kontekstuelle faktorer såsom voldsudøverens følelsesmæssige tilstand og parternes handlinger/adfærd i den givende situation (fx provokation eller aggression).

Flynn og Graham giver udtryk for, at de fleste studier omkring partnervold bygger på selvrapporteringer og subjektivitet. I det nedenstående er resultaterne knyttet til de respektive tre niveauer (ibid., p. 242ff).

5.1.1 Resultater knyttet til niveau 1 (personlighedstræk og opvækst)

Flynn og Graham fremhæver blandt andet Fiebert og Gonzales undersøgelse fra 1997, som bygger på indsamlet data blandt 978 college kvinder, hvoraf 285 af disse kvinder rapporterede, at de havde udført vold mod deres nuværende eller tidligere partner indenfor de seneste fem år. Spørgeskemaet var udformet med lukkede spørgsmål. Undersøgelsesresultaterne kan grundet de lukkede spørgsmål have indsamlet upræcise svar som følge af undersøgelsesmetodens manglende subjektive svarmuligheder. Ud af undersøgelsen fandt de, at 24 % de voldelige kvinder fandt det acceptabelt at være aggressiv over for mænd med den begrundelse, at mænd let kan beskytte sig selv, så der ikke er grund til at bekymre sig, når en kvinde bliver aggressiv. Nogle af kvinderne forklarede

ligeledes, at årsagen til den voldelige adfærd eksempelvis skyldes forklaringer som ses i følgende svar; "I learned when I growing up that I could be physically aggressive toward my brother and he would not fight back". Forklaringer som denne blev fundet blandt 10 % af kvinderne i undersøgelsen.

En anden undersøgelse af Henning, Jones og Holdford fra 2005 er bygget på data indhentet fra Domestic Violence Assessment Center, hvor 1267 mænd og 159 kvinder er dømt for vold i hjemmet. Her var spørgsmålene udformet så individet kunne tildele enten partneren skylden eller være selvbebrejdende. Svarmulighederne var "not true", "somewhat true" og "very true". Denne undersøgelsesmetode tager ikke højde for svarmuligheder, der kan rumme individets subjektive oplevelse. Respondenterne kan således i besvarelserne risikere at give udtryk for øget skyldfølelse/ansvarsfølelse og større selvbebrejdelse end det faktiske billede. Her fandt Henning et al., at op til 31 % af både de kvindelige og mandlige voldsudøvere anså sin aggression som et aspekt ved egen personlighed og helt op til 61 % af ofre, anså sin partners voldelige adfærd som et karaktertræk.

Undersøgelsesresultaterne af Henning et al., viste mere signifikante sammenhæng mellem vold og karaktertræk, end undersøgelsen af Fiebert og Gonzales gjorde. Den store forskel mellem disse to undersøgelser kan blandt andet skyldes, at Fiebert og Gonzales undersøgelse byggede på et snævert segment. Dataindsamlingen i undersøgelsen af Henning et al. var indhentet fra Domestic Violence Assessment Center, og disse adspurgte individer kunne derfor tænkes at have en anden indgangsvinkel og forståelse af egen handling grundet eksempelvis anholdelse og opholdet på centret, der kan have i gang sat nye selvrefleksioner.

En tredje undersøgelse udført af Carrado, George, Jones og Templars i 1996 bygger på en generel befolkningsundersøgelse i Storbritannien af 1978 mænd og kvinder i alderen 15 og derover. Her af havde 166 mænd og 130 kvinder været ofre for partnervold, og 85 mænd og 106 kvinder havde udført vold mod sin partner. Dette var en ansigt- til- ansigt selvrapportering. Denne

undersøgelsesmetode kan være svær at få respondenterne til at deltage i på grund af den direkte kontakt med interviewer, og emnet kan forekomme tabubelagt og angstprovokerende. Her viste det sig, at 44 % af de kvindelige ofre og 31 % af de mandlige ofre forklarede partnernes voldelige adfærd med, at det var sådan partnernes karakter og personlighed var. I samme undersøgelse forklarede kun 16 % af de kvindelige voldudøvere og 27 % af de mandlige voldsudøvere, at volden fandt sted grundet egne karaktertræk.

Derudover formoder Flynn og Graham, at partnervoldelige mænd typisk har en bestemt holdning i forhold til kønsroller, og at disse mænd anvender vold i forsøget på at udvise dominans, styrke og kontrol over sin kvindelig partner. Dette er dog kun underbygget af få kvalitative undersøgelser af blandt andre Coleman (1980) og Wood (2004), hvilket ikke bliver yderligere uddybet af Flynn og Graham (ibid., pp. 242f & 249f).

5.1.2 Resultater knyttet til niveau 2 (aktuelle vanskelige livsomstændigheder)

Flynn og Graham henviser til undersøgelser udført af Stuart, Moore, Coop Gordon, Hellmuth, Ramsey og Kahler i 2006. Dataindsamlingen til denne undersøgelse er indhentet blandt 87 kvinder, der var anholdt for vold i hjemmet og efterfølgende tilbudt interventionsprogrammer. For at indsamle data hertil udviklede de en skala specifik til denne undersøgelse, der bestod af 29 grunde til at begå partnervold. Respondenterne bedømte hver af de 29 grunde på en skala fra 0- 100 %, som indikation på, hvor meget/ofte hver årsag var en faktor i deres udførelse af vold. Resultaterne i denne undersøgelsesmetode kan være præget af individuelle opfattelser med hensyn til både de 29 mulige årsager, og opfattelsen af den procentmæssige tilkendegivelse kan variere blandt hver respondent. Dette giver således en usikkerhed i dataindsamlingen. Et af resultaterne i denne undersøgelse viste, at 36,5 % angav stress (generelt) som værende årsagen til voldsepisoderne.

En undersøgelse af Kernsmith fra 2005 rapporterede, at stress var den mest godkendte forklaring blandt mandlige voldudøvere. Her var der 28 %, der anså stress som værende årsagen til egen voldelige handlinger. Dog var resultat

blandt de kvindelige voldudøvere ikke det samme (procentdelen heraf er desværre ikke opgivet i den originale undersøgelse). Undersøgelsen bestod af 125 deltagere (66 mænd og 59 kvinder), som alle var voldudøvere knyttet til et interventionsprogram. Deltagerne skulle besvare et spørgeskema vedrørende motiver for den voldelige adfærd. Kernsmiths indsamlede data kan være præget af, at respondenterne kan have et farvet og forandret syn på egen voldsudøvelse grundet tilknytningen til interventionsprogrammet.

En undersøgelse om sammenhængen mellem stress og partnervold af Cascardi og Vivians fra 1995 byggede på et åbent semistruktureret interview, der indhentede oplysninger om den værste episode med fysisk partnervold i det forløbende år blandt kvinder og mænd i ægteskabelig rådgivning. Undersøgelsesmetoden tager netop højde for individets subjektive fortællinger. Men samtidig er det især nødvendigt at medtænke, at interviewdeltagerene, trods den forholdsvise frie fortælling, kan føle sig begrænsede i fortællingen grundet stærke følelser knyttet til sin private og intime fortælling. I undersøgelsen deltog 45 kvindelige voldudøvere og 43 mandlige voldudøvere, samt 41 kvindelige ofre og 45 mandlige ofre. Resultaterne i undersøgelsen viste, at omtrent 79 % af de partnervoldelige mænd angav økonomiske stressfaktorer som værende årsag til voldsepisoderne. Undersøgelsen viste også, at ægteskabelige, familiemæssige og sundhedsmæssige stressfaktorer ligeledes ofte blev anvendt som forklaringer på aggression fra både de kvindelige og mandlige voldelige partnere. Blandt 40 % af de voldsudøvende kvinder var den hyppigste stressfaktor familie/børn.

Både Cascardi og Vivians samt Flynn og Graham pointerer dog, at stress ikke kan stå alene som årsagsforklaring til partnervold. Stressfaktorer er blot et kontekstuel bidrag til vold og aggression (ibid., pp. 243 & 250). De studier, der har undersøgt stressfaktorerens sammenhæng med partnervold, er lavet på baggrund af relative små stikprøver. Kernsmiths (2005) undersøgelse havde flest respondenter (125 deltog i undersøgelsen), hvilket gør det svært at udlede konklusioner ud fra. Desuden er det væsentligt at være opmærksom på, at resultaterne i niveau 2 er afhængige af, hvorledes respondenterne opfatter egen

livsomstændighed som årsag til partnervold. Psykiske problemer såsom stress kan eksempelvis være i risiko for at blive opfattet som karaktertræk/personlighed, hvilket i så fald vil betyde, at resultatet skal være knyttet til niveau 1 i stedet. Det er således en hård-fin grænse, som er afhængig af det enkelte individs selvopfattelse.

5.1.3 Resultater knyttet til niveau 3 (forstadiet til konflikten)

Flynn og Graham beskriver, at der blandt forstadierne (der hører til under niveau 3 i deres model) er fem kategorier, som vil blive uddybet i det følgende.

Den første kategori indebærer, at den voldelige partner opfatter sin partner (ofret) som provokerende, aggressiv eller truende. Den voldelige partner vil her have et behov for selvforsvar eller hævn i form af selvforsvar mod fx partnerens utroskab. Der ses en tendens til at forklare egen vold og aggression som selvforsvar. Follingstad, Wright, Lloyd og Sebastian lavede i 1991 en undersøgelse bestående af 207 mandlige og 288 kvindelige universitetsstuderende, som skulle besvare et spørgeskema kaldt MEQ, hvilket netop var udviklet til dette formål. Ligesom ved de øvrige spørgeskemaundersøgelser er en bias herved, at de individuelle fortolkninger går tabt. I blandt deltagerne var der 33 mænd og 82 kvinder, der oplevede fysisk vold, og 24 mænd samt 59 kvinder rapporterede, de havde begået partnervold. Deltagerne skulle tilslutte sig én ud af 13 mulige motiver for voldshændelserne. Undersøgelsesresultaterne viste, at 17,7 % mænd og 18,6 % kvinder gav udtryk for, at de begik vold som selvforsvar. Tilsvarende viste det sig, at kun 4,1 % mandlige ofre og 4,8 % kvindelige ofre forklarede sin partners vold som selvforsvar. Studiet af Follingstad et al. viste ligeledes, at 63,3 % af de mandlige ofre samt 40,3 % af de kvindelige ofre angav, at deres partner var aggressiv som hævn for den emotionel smerte, som ofret havde påført sin partner (ibid., pp. 243- 245 & 249f). Kernsmiths (2005) undersøgelse viste, at 48 % af deltagerne svarede, at partnervolden udviklede sig på grund af manglende respekt. Stuart et al. fandt (2006), at 38,9 % partnervold udviklede sig grundet provokation fra partneren. Ligeledes fandt de, at 25,2 % af de partnervoldelige kvinder

forklarede deres voldelige adfærd med, at deres partner ville forlade hjemmet og gå før den egentlige konflikt var løst. (ibid., pp. 244f & 250).

Den anden kategori indebærer, at partnervolden udviklede sig på grund af voldsudøverens følelsesmæssige, mentale og fysiske tilstand. Her sås i flere undersøgelser, at den mest følelsesmæssige tilstand, der blev fundet i forbindelse med partnervold, var vrede. Stuart et al. (2006) fandt, at 39,4 % af deltagerne forklarede, at vrede var årsagen til partnervolden. Follingstad et al. (1991) fandt, at vrede oftere blev anvendt som forklaring på partnervold begået af kvinder end af mænd. 57,6 % af de kvindelige respondenter og 59,2 % af de mandlige ofre angav "to show anger" som årsagen til partnervolden. Tilsvarende angav 37,5 % af de mandlige voldsudøvere og 40,3 % af de kvindelige ofre, at årsagen til partnervolden skyldes behovet for at udvise vrede. Flynn og Graham påpeger dog, at resultaterne, vedrørende vrede som forklaring på partnervold, ikke er særlig informativ i forhold til den underliggende konflikt og årsag til partnervold. Derfor vil øvrige resultater knyttet til denne kategori ikke blive gennemgået (ibid., p. 245).

Den tredje kategori beskriver, at vold bruges som kommunikation, en måde at få opmærksomhed på eller en måde at vise sine følelser på. En open-ended interview undersøgelse af Hamberger fra 1997 bestående af 52 kvinder, der var anholdt for vold i hjemmet, viste, at 9,6 % af disse kvinder, var voldelige for at få deres partner til at tale, lytte eller deltage i noget. Den senere undersøgelse af Stuart et al. (2006) angav, at 25 % af de partnervoldelige kvinder forklarede, at deres voldelige adfærd blev udløst i forsøget på, at få partnerens opmærksomhed. Ligeledes angiver undersøgelsen af Fiebert og Gonzalez (1997), at 43 % af partnervoldelige universitetsstuderende kvinder anvendte vold, fordi de ikke følte sig lyttet til. Den britiske undersøgelse af Carrado et al. (1996) angav, at 64 % partnervoldelige mænd anvendte vold, da de troede, det var den eneste måde, de kunne komme igennem til partneren på. Det tilsvarende tal for kvinderne var 53 %. Blandt de kvindelige ofre godkendte kun 32 % (altså kun halvdelen sammenlignet med de 64 % mænd, som anvendte denne forklaring på voldshændelsen) forklaringen, at det var den eneste måde den partnervoldelige

mand kunne komme igennem til hende på. Det tilsvarende tal for de mandlige ofre var 43 %. Flynn og Graham peger dog på, at voldsudøvelse, der forstås og forklares som en måde at få opmærksomhed på både kan tolkes, som en måde at få partnerens opmærksomhed på her og nu, men også kan anses som et personligt karaktertræk, der tilhører niveau 1, hvor det at søge efter opmærksomhed er en del af voldudøverens karakteristika.

Angående kommunikationsproblemer viste det sig, at dette ofte var angivet som årsagen til voldshændelserne. Det viste sig i undersøgelsen af Follingstad et al. (1991), at 27,1 % af de partnervoldelige kvinder og 20,8 % af de partnervoldelige mænd, forklarede sin voldelige adfærd med egne manglende evner til at udtrykke sig verbalt. Blandt ofrene godkendte 28,2 % af kvinderne og 32,7 % af mændene denne forklaring på partnervolden. Harneds lavede i 2001 en internetbaseret undersøgelse, der indebar motiver for brug af vold. 1150 studerende deltog, hvor af 83 kvinder og 39 mænd rapporterede, at de havde begået partnervold, og disse respondenter afsluttede en 12-punkt version af MEQ (oprindelig udviklet af Follingstad et al. (1991)) samt en 6-trinsskala knyttet hertil, der målte fra 0 (aldrig) til 6 (altid), hvor ofte deres vold mod partneren var motiveret af de angivende svarmuligheder. Fordelen ved denne undersøgelse sammenlignet med undersøgelsen af Follingstad et al., er, at den tilknyttede 6-trins skala, skaber yderligere dybde i svarene. Men til gengæld har Harneds undersøgelse ikke et højt antal respondenter at bygge resultaterne på sammenlignet med Follingstad et al.. Harneds undersøgelsesresultater fremviste, at 50 % af de kvindelige voldsudøvere og 41 % af de mandlige voldsudøvere erklærede sig enige i, at kommunikationsproblemer var årsagen til partnervolden. Stuart et al. (2006) fandt også at 35 % ofre beskrev deres partners vold som værende forårsaget af, at partneren (voldsudøveren) ikke kunne forklare følelser med ord og derfor ikke vidste, hvordan de skulle vise disse følelser. 35,2 % af de voldsudøvende kvinder godkendte ligeledes denne forklaring. I 1991 udførte Stets og Henderson 272 telefon interviews (54 % mænd og 46 % kvinder i alderen 18- 30 år), som bestod af både åbne og lukkede spørgsmål. En bias ved disse telefoninterviews er fx den manglende nonverbale anerkendelse og feedback, som individet kunne have bruge for i forbindelse med et følelsesladet og privat emne som partnervold. Resultaterne blev ikke

adskilt efter køn. I deres undersøgelse viste det sig, at 23 % af ofrene og 24 % af voldsudøverne pålagde fejlkommunikation som årsagen til partnervolden. Murphy, Winters, O'farrell og Fals-Stewart lavede i 2005 en undersøgelse blandt 40 alkoholiserede mænd og 68 kvinder, der havde en alkoholiseret partner. Undersøgelsen tog udgangspunkt i både voldelige og ikke-voldelige konflikter, som blev sammenlignet. Begge køn udfyldte et spørgeskema og gennemførte herefter et interview. Spørgsmålene opfattede identifikation af, hvorvidt hver af de 25 givne emner, der var involveret i parrets voldelige og ikke-voldelige konflikter. Undersøgelsen viste blandt andet, at 50 % af mændene angav fejlkommunikation som begrundelse for egen vold mod partneren. 21 % af deres partnere var enig i denne begrundelse (ibid., pp. 245f & 250).

Kategori fire indebærer, at vold anvendes til at udøve magt, intimidere, kontrollere, tvinge eller straffe sin partner. Hertil fandt Stuart et al. (2006), at 26,1 % partnervoldelige kvinder forklarede egen vold som en måde at føle sig mere kraftfuld på. Follingstad et al. (1991) fandt ligeledes, at 20,4 % mænd og 31,5 % kvinder forklarede motivet for egen vold som en måde at føle sig mere magtfuld på. Hertil var ofrene ikke enige. 0 % af de mandlige ofre godtog denne forklaring, og kun 3,4 % af kvinderne forklarede sin partners vold herudfra.

Intimidering i form af, at skræmme sin partner viste sig at være en begrundelse i Makepeaces (1986) undersøgelse, som 21,3 % mænd og 6,8 % kvinder brugte til at forklare egen vold. Makepeaces undersøgelse bygger på data, der var indsamlet som en del af et college projekt, hvor 2238 studerende fra syv amerikanske colleges og universiteter deltog. Heraf rapporterede 127 mænd og 264 kvinder, at de havde påført eller opretholdt fysisk vold over for sin partner. Undersøgelsen bestod af et spørgeskema vedrørende erfaringer og motiver omkring vold i dating relationer.

Carrado et al. (1996) fandt 26 % voldelige partnere forklarede sin adfærd ud fra ønsket om at få sin partner (ofret) til at gøre noget. Blandt de mandlige ofre godkendte 51 % denne årsag, og blandt kvinderne var dette tal 43 %. Samme undersøgelse fandt, at 33 % af de kvindelige voldsudøvere og 43 % af de mandlige voldsudøvere forklarede voldens formål var at forhindre sin partner i at gøre noget. Dette godkendte 29 % af de kvindelige ofre og 37 % af de

mandlige. Follingstad et al. (1991) fandt 55,6 % af de kvindelige voldsoffer og 26,5 % af de mandlige fremførte, at motivet for deres partners voldshandling var at få og have kontrollen. Dette var dog kun 8,3 % af de mandlige voldsudøvere og 22 % af de kvindelige enige i. Men Harneds' (2001) internet undersøgelse viste, at flere voldsudøvere var enige i dette motiv for deres egen voldlige adfærd mod deres partnere. Resultaterne viste, at 27 % af de kvindelige og 44 % af de mandlige voldsudøvere, erklærede sig enig i, at meningen med deres voldsudøvelse var at få kontrol over den anden partner. I undersøgelsen af Follingstad et al. (1991) fandt de straf som motiv blandt 16,9 % af de kvindelige voldsudøvere og 12,5 % blandt de mandlige voldsudøvere. I undersøgelsen af Stuart et al. (2006) var procenttallet noget højere. Her angav 24,7 % at straf var motivet for deres voldelige adfærd (ibid., pp. 246 & 249f).

Behovet for at straffe og have kontrol og magt over en partner kan også ses som knyttet an til individets personlighed og opvækst. Hvorvidt kontrol og magt bør ansues som knyttet til forstadierne eller personlighedstræk og opvækst vil kræve en dybere udredning af det enkelte individ, og muligvis derfor er disse resultater angivet under niveau 3.

Den sidste af de fem kategorier kalder Flynn og Graham for "hot button issues." Denne kategori er en anelse mindre specifik end de øvrige kategorier, og indebærer diverse yderligere konflikt emner såsom penge, alkoholvaner, børn og husligt arbejde. Det konflikt-emne, der hyppigst viste sig, at være forbundet med partnervold var emnet om det huslige arbejde. Her fandt Dobash og Dobash i 1984 via deres dybdegående interview med 109 voldsramte kvinder, der opholdte sig på et kvindeceter i Skotland, at helt op til 37 % erklærede sig enig i netop denne forklaring på partnervolden. Dobash og Dobash interview tog udgangspunkt i åbne spørgsmål vedrørende kvindernes første, værste og sidste voldelige konflikter med deres ægtemænd. En bias ved at gennemføre interviews med disse kvinder er, at disse kvinder sandsynligvis er stærkt følelsesmæssige påvirket af deres vanskelige livssituation, siden de stadig opholder sig på krisecentret. Ligeledes kunne det tænkes, at disse kvinder kan frygte retraumatisering ved at skulle rekonstruere de ubehagelige oplevelser.

Undersøgelsen af Murphy et al. (2005) fandt blandt de alkoholiserede hustrumishandlere, at kun 12 % af disse ofre var enige i, at det huslige arbejde udløste volden. Flynn og Graham postulerer, at den procentmæssige store forskel mellem Murphy et al. og Dobash og Dobashes undersøgelser afspejler det faktum, at forventninger til husligt arbejde blandt de voldsramte kvinder, der ikke har en alkoholiseret partner, snarere handler om magt og kontrol end et egentligt konfliktemne (ibid., pp. 246f & 249).

5.1.4 Opsummering af de tre niveauer

Kort sagt udgør forstadierne (niveau 3) den tydeligste angivende sammenhæng mellem partnervold og årsager. Dog har opvækst og personlighedstræk (niveau 1) også vist sig at være plausibel at inddrage trods de få antal fundne studier knyttet hertil. Personlighedstræk og opvækst synes endvidere også at kunne forklare nogle af de fundne resultater, som Flynn og Graham har tilknyttet niveau 3. Resultaterne vedrørende individets aktuelle livsomstændigheder (niveau 2) var få og med få deltagere. Særligt niveau 2 synes ikke at kunne forklare årsagen til partnervold eksplicit uden at inddrage en af de udløsende faktorer i den aktuelle kontekst, som er tilknyttet niveau 3 og til dels heller ikke uden at inddrage faktorer som personlighedstræk og opvækst. Niveau 1 synes også at være afhængig af niveau 3. Men personlighedstræk og opvækst synes dog at have væsentlig betydning for, hvorvidt vold overhovedet bliver en løsningsorienteret adfærd, og har således en gensidig indflydelse på niveau 3. Niveauerne forekommer således gensidigt afhængige af hinanden. Selvom de umiddelbare årsager er at finde i forstadierne, forekommer det derfor stadig centralt særligt at inddrage individets personlighedstræk og opvækst for at forstå partnervold.

Ovenstående forståelse og opsummering af Flynn og Grahams forskningsresultater har således sat sit præg på denne opgaves udvalgte teoretiske vinkler, der kan læses i teori afsnittet.

5.2 Pedersens forklaringer på årsager til partnervold

Dicte Susse Pedersen er psykoterapeut og har arbejdet med voldsramte kvinder i mange år. Hun har ikke lavet et studie af fænomenet partnervold, men på baggrund af sine mange års samtaleerfaringer, beskriver hun sine erfaringer i sin nyeste bog; *kærligheden og den destruktive dans – om vold i parforholdet* (2013). Ud fra sine erfaringer fremhæver hun, at det ofte ses, at ofret er vokset op med en opvækst præget af svigt. Ofret har typisk lavt selvværd, fortrænger egne behov og bliver mester i at tilsidesætte sig selv og gøre sin partner til omdrejningspunktet i sit liv. Ofret har haft en vanskelig opvækst, hvor det har været nødvendigt at påtage sig et voksenansvar grundet omsorgssvigt. Denne store ansvarsfølelse kan påvirke evnen til at danne relationer i fremtiden (særligt parforhold), hævder hun (Pedersen, 2013, p. 22). Ofte ses en forbindelse mellem voldelige oplevelser i barndommen og en indadvendt tavs adfærd. Pedersen har på baggrund af sine erfaringer med mange voldsramte individers fortællinger erfaret, at ofrene ofte udøver skade mod sig selv, som en form for straf og hævn rettet mod den voldelige partner. Den voldelige partner har ofte på tilsvarende vis oplevet vold i barndommen, men har håndteret dette på en anden måde end ofret. Den voldsudøvende har ofte en udadreagerende adfærd, men er også meget opmærksom, idealiserende og kontaktsøgende, hvilket kan forveksles med kærlighed, selvom adfærden snarere handler om kontrol. Kontrollen giver nemlig den voldsudøvende en følelse af tryghed, hævder Pedersen (ibid., pp. 61- 63). Fælles for begge individer er genkendeligheden i hinanden på det ubevidste plan. Denne genkendelighed skaber tryghed – også selvom det, der genkendes egentlig har været utrygt (ibid., p. 61). Pedersen anskuer således vold i parforhold som en dysfunktion i parrelationen, der trækker lange tråde fra barndommen ind i voksenlivet (ibid., p. 25).

Når individet forbliver i et voldeligt parforhold skyldes det blandt andet, at det kan være svært at tænke objektivt og tage sig selv alvorligt grundet det følelsesmæssige kaos, individet lever i. Det ses derfor også ofte, at ofret fornægter eller bagatelliserer volden for at bevare parforholdet og illusionen

herom. Pedersens erfaringer peger på tre gennemgående centrale emner, der forbindes med vold; opvæksten, håndtering af konflikter samt håndteringen af ambivalensen mellem sig selv og den voldelig partner (ibid., p. 20).

Pedersen har ligeledes erfaret, at individer i et voldelig parforhold optræder i forskellige roller som henholdsvis offer, krænker og redder. Hun hævder, at dette er en overlevelsesstrategi og en (destruktiv) måde at kommunikere på. Rollerne træder typisk tydeligt frem, når konflikter i parforholdet finder sted. Parret kan sagtens hver især skifte mellem de tre roller, men de vil hver især typisk have en rolle, der er mest fremtrædende.

Som offer vil individet typisk have en tilpasset adfærd, der er harmonisøgende for at minimere forhindringer, der kan skabe konflikter. Pedersen beskriver, at ofret typisk implicit påtager sig skylden for volden mellem parterne og samtidig forsøger at behage og gøre partneren tilpas. Denne adfærd kan samtidig bibringe partneren en magtfuld position, der vækker provokation. Ofret tager typisk ikke ansvar for egne behov, og dette kan på et tidspunkt blive en stor irritation for ofret selv, som derfor kan få svært ved at håndtere sin opbyggede vrede. Indstillingen ændrer sig fra "det er synd for mig" til; "du skylder mig noget efter alt det, jeg har offeret og gjort for dig." Herved ændres rollen fra offer til krænker (ibid., p. 111f). I rollen som krænkeren kan individet opleve en følelse af overmagt og hævnthørst (ibid., p. 113). Når individet påtager sig rollen som redder kan det eksempelvis være efter en konflikt, hvor voldsudøveren angår. Her vil individets adfærd som redderen signalere, at voldsudøveren/den angrende er den vigtigste af de to. Dette giver redderen en følelse af værdighed og storsind. Dette kan dog blot være for at undgå at komme i kontakt med egne følelser, og ofte vil det ses, at redderen skifter til rollen som offer, når voldsudøveren er oven på igen (ibid., p. 112f). Således bliver begge parter fanget ind i disse roller, som respons på hinandens destruktive rollespil og kommunikation.

5.2.1 Opsummering af Pedersens erfaringer

Pedersens mange psykoterapeutiske samtale-erfaringer viser, at både ofret og voldsudøveren typisk fortæller om en opvækst præget af svigt, vold og for

tidligt voksenansvar. De er således ofte begge ofre for en vanskelig opvækst, men har håndteret denne vanskelighed på to modsatrettede måder. Fælles for begge individer er, at de på et ubevidst plan møder noget genkendeligt i hinanden, som skaber en følelse af tryghed og samtidig frembringer en rollefordeling, som fastholder dem i den dysfunktionelle relation.

Kort sagt advokerer Pedersen for, at de væsentligste årsager til vold i parforhold skyldes individernes opvækst, deres håndtering af konflikter og deres håndteringen af ambivalensen mellem sig selv og den anden partner. Disse årsagsforklaringer kan (ligesom forskningsresultaterne af Flynn og Graham) både forstås ud fra en psykodynamisk/tilknytningsteoretisk vinkel og en social/interaktionistisk vinkel, hvilket er baggrunden for opgavens teorivalg.

De individuelle træk spiller tæt sammen med faktorer i det mellem menneskelige samspil. Min antagelse er derfor, at vold udspringer af en kombination af opvækst, personlige egenskaber og den specifikke situation, hvori volden finder sted (den konkrete udløsende faktor). Når individet vælger en partner, er "valget" ofte på baggrund af en tiltrækning af noget genkendeligt og med en ubevidst forestilling om at kunne løse fortidens uforløste konflikter. Jürg Willis kollusionsteori kan ikke forklare voldens direkte årsager, men teorien tydeliggør, hvordan personlige egenskaber og grundkonflikter kan hænge sammen med, at ofret og voldsudøveren indgår og forbliver i relation med hinanden.

5.3 Partner valg og grundkonflikter

Willi hævder, der er to forskellige mønstre, der kan udvikles i parforhold, som holder par sammen. Det ene mønster kalder han co-evolution, som er et sundt samliv præget af ansvar og gensidig respekt for retten til selvbestemmelse. Det andet mønster kalder han kollusion, hvor partnerne vikler sig ind i et ubevidst samspil. Parret fremstår typisk som hinandens diametrale modsætninger, men bag disse forskeligheder viser det sig ofte, at parterne ligner hinanden på et ubevidst plan, hvor de kæmper med de samme grundlæggende psykiske vanskeligheder. Willi postulerer, at de bliver tiltrukket af hinanden på grund af deres grundkonflikt ligner hinanden, men hver især håndterer disse konflikter

forskelligt (Willi, 1982, pp. 146- 148). Parret vil derfor hver især acceptere det, som projiceres over i dem og samtidig identificere sig med det. Der sker således en gensidig projektiv identifikation (ibid., p. 152). Dette betyder ligeledes, at parterne etablerer et rollepolariseret forhold, hvor de fremstår som hinandens modsætninger. Her vil det ses, at den ene part påtager sig en rolle som den hjælpeløse og passive, mens den anden partner fremtræder hjælpsom, aktiv, dominerende og beskyttende (ibid., p. 22f). Dette kan resultere i, at partnerne fastlåser hinanden i deres respektive adfærdsmønstre. Således forsøger begge partere ved hjælp af hinanden at udligne mangler og traumer. Kollusionen er en måde at undgå konflikter på og kan være med til at give et bud på, hvorfor nogle individer forbliver i et voldelig / destruktivt parforhold.

Willi skelner mellem fire forskellige kollusionstyper, som han kalder; den orale, anale, ødipale og narcissistiske kollusion. Ofte vil de fleste problemer i parforhold fremstå, som en blanding af alle fire kollusioner, men typisk vil en af kollusionstyperne være den mest fremtrædende i parforholdet. Uanset hvilken kollusionstype der er tale om, indtager den ene partner en progressiv rolle, imens den anden indtager en regressiv rolle (Ibid., p. 58).

I den orale kollusion er det primære kærlighedsmål omsorg. Her er begge individer netop fikseret til uløste konflikter omkring behovet for omsorg og kærlighed. Den progressive rolle vil typisk være den givende og omsorgsfulde "moder", der ikke selv stiller krav ved at projicere egne behov for omsorg over på den anden. Den regressiv rolle vil ligeledes projicere enhver form for ansvarlighed over på sin partner, og kan således indtage rollen som det hjælpeløse barn, der har behov for al den omsorg der findes (ibid., p. 88).

I den anale kollusion er målet for kærligheden at tilhøre eller besidde hinanden fuldstændigt. Parrets grundkonflikt vil typisk kredse omkring behovet for selvstændighed kombineret med behovet for at høre til samt angsten for at blive forladt. Den progressive part vil typisk fremstå som den uindskrænkede hersker. Denne rolle kan give individet en følelse af endelig at være fri for rollen som den lille i forhold til andre individer. Den regressiv part vil typisk

underlægge sig sin partner og indtage rollen som den lille. Dermed bliver behovet for samhørighed tilfredsstillet. Samtidig projicerer individet også eget behov for uafhængighed og selvstændighed over på den anden (ibid., p. 101f).

I den ødipale kollusion er det primære kærlighedsmål at tydeliggøre og fastholde kønsrollerne som manden og kvinden. Begge individer vil have en oplevelse af usikkerhed i forhold til hver deres kønsidentitet og samtidig have vanskeligheder med at acceptere, at det er muligt at rumme både maskuline og feminine sider. Her vil manden typisk projicere sine feminine sider over på kvinden for at fremstå endnu mere maskulin. Tilsvarende vil kvinden projicere sine maskuline sider over på manden for at fremstå mere feminin og kvindelig (ibid., pp. 133- 135).

Den sidste kollusionstype er den narcissistiske kollusion, hvor målet for kærligheden er at blive en sammensmeltet enhed. Men samtidig er parret også bange for denne symbiotiske sammensmeltning. Begge individers grundkonflikt vil typisk være præget af lavt selvværd og usikkerhed omkring egen identitet. Kærlighedens formål er derfor at styrke selvværdet og give en følelse af at være en hel person. Individet, der indtager den progressive rolle, vil fremtræde som grandios, egoistisk og selvovervurderende og projicere sin angst og usikkerhed over på sin partner. Den regressive vil fremtræde som beskeden og selvundervurderende og samtidig projicere sine drømme og idealer om egen storhed over på den anden (ibid., 74)

Willi beskriver, at rollefordelingen giver begge partere en følelse af at have elimineret den indre grundkonflikt. De supplerer og komplementerer hinanden med deres forskelligheder, hvilket giver dem hver især en følelse af endelig at være den, som de altid har ønsket at være (ibid., p. 152). Men netop fordi begge individer ikke er, som de fremtræder, eller som de hver især forestiller sig om hinanden, er det blot et spørgsmål om tid før, en af dem falder ud af rollen og falder ned fra den piedestal, som den anden har sat dem på. Således starter en proces, som langsomt vil afsløre de gensidige projektioner og illusioner, som parforholdet har båret præg af (ibid., p. 154). Hvis eksempelvis den progressive

fra den narcissistiske kollusion viser tegn på usikkerhed eller den maskuline mand viser tegn på svaghed, skaber det ikke kun vanskeligheder for individet selv. Det skaber også angst og usikkerhed hos den regressive partner, fordi idealbilledet af den progressive partner pludselig krakelerer. Således begynder begge individers indre grundkonflikter at vende tilbage, hvilket hurtigt kan forvandle sig til ydre konflikter mellem parterne, da de hver især indser, at deres partner ikke er, som vedkommende først har givet udtryk for at være. Willi hævder, at individer i dette tilfælde kan gøre to ting; afslutte forholdet for at finde sig en ny, der kan tildække grundkonflikten og genetablere selvbilledet, eller forblive i parforholdet og løse problemerne ved at anerkende hinandens og egne gode og dårlige sider (ibid.).

6. Teori: Psykodynamisk tilgang vs. socialpsykologisk tilgang

I det følgende vil udvalgte teorier og centrale elementer fra henholdsvis den psykodynamiske og socialpsykologiske tilgang blive gennemgået.

6.1 Psykodynamisk tilgang

Jeg vil anskue opvækst og personlighedsudvikling ud fra tilknytningsteorien, da der her er særlig vægt på relationer og samspil. Medfødte egenskaber som temperament og det fundament opvæksten giver individet med i bagagen afspejles i individets måde at mestre verdenen på og er med til at forme personligheden. Disse kompetencer (og manglende kompetencer) sætter sit spor på individets samspil og fornemmelse for andre individer.

Tilknytningsteorien gør op med den klassiske psykoanalyse og understreger den tidlige tilknytnings betydning for barnets emotionelle og sociale udvikling (Rechenbach, 2003, p. 529). Tilknytningsbegrebet kan bidrage til forståelsen af, hvilke udfordringer individet kan møde i kærlighedslivet, da teorien bygger på, at barndommens tilknytningsmønstre genaktiveres i voksenlivet. Adskillige forskere har udvist interesse for denne sammenhæng mellem tidligere tilknytningsmønstre og videreførelsen af dette i senere forhold til en partner.

De sidste 20 år har tilknytningsbegrebet været brugt i forbindelse med beskrivelsen og forståelsen af både parrelationer og alliancen i mellem terapeut og klient (Nielsen, 2008, p. 29). Det forekommer derfor relevant at inddrage dette perspektiv for at forstå nogle af de bagvedliggende årsager til frustration, afmagt og vrede kan udløse konflikter i parrelationen.

6.1.1 Udviklingen af tilknytning og tilknytningsadfærd

John Bowlby udviklede teorien om tilknytning, der beskriver barnets livsnødvendige bånd til moderen eller en anden omsorgsfigur. De tidligste samspilserfaringer mellem mor og barn resulterer i såkaldte arbejdsmodeller, der får betydning for, hvordan senere interaktioner med andre, vil udfolde sig.

Bowlbys tilknytningsteori har et biologisk fokus og tager udgangspunkt i etologien med rod i den darwinistiske udviklingslære (Bowlby, 1994, pp. 33-50). Historisk set er tilknytningsteorien en videreudvikling af objektrelationstraditionen indenfor psykoanalysen.

Bowlby peger på, hvordan barnet er forud programmeret med et sæt af adfærdsmønstre, som i et sædvanligt miljø udvikles i løbet af de første levemåneder og som medfører, at barnet holdes i umiddelbar nærhed af dets tilknytningsfigur. Den betroede tilknytningsfigur antages, at tilvejebringe barnet en sikker base, hvorfra det trygt kan udforske sin verden (ibid., p. 111).

Bowlbys teori om tilknytning betegner en fundamental adfærdsform, der har sin egen indre motivation (uafhængig af mad og sex) og som en nødvendighed for overlevelsen. Tilknytning (eng. attachment) refererer til barnets følelsesmæssige binding til dens primære omsorgsgiver og dets iboende trang til at søge kontakt og nærhed til det individ, det er knyttet til (ibid., pp. 112ff).

Mens tilknytning i Bowlbys teori betegner et iboende biologisk behov for nærhed og tætte følelsesmæssige bånd, betegner tilknytningsadfærd forskellige former for adfærd, som barnet anvender for at opnå eller

opretholde den ønskede nærhed til et bestemt individ, som opfattes som værende i bedre stand til at klare sig i verdenen, (ibid., p. 35). Tilknytningsadfærd udvikles til et organiseret system med det mål at holde sig tæt på eller indenfor rækkevidde af en tilknytningsfigur. Denne udvikling kræver, at barnet har udviklet et kognitivt niveau, så det kan huske sin moder – også når hun ikke er tilstede (ibid., p. 136). Forældrene tilvejebringer en *sikker base*, når barnet føler sig truet eller har brug for støtte. Herved udviser barnet tilknytningsadfærd ved at vende sig mod den sikre base. Tilknytningsadfærd kan være gråd, kalden, følgen efter og klyngen sig til tilknytningsfiguren (ibid., p.137). I et udviklingsperspektiv vil det (under normale omstændigheder) primært være barnet, der udviser tilknytningsadfærd i forhold til sin tilknytningsfigur. Tilknytningsadfærd har selvfølgelig et andet udtryk hos voksne – mere herom senere i opgaven.

6.1.1.1 Adskillelsesangst, sorg og forsvar

Bowlby kobede sorg og separationsangst sammen, fordi han betragtede sorgreaktionen som et specielt tilfælde af separationsangst. Adskillelsesangst og tab er væsentlige og fundamentale begreber inden for tilknytningsteorien. Ifølge Bowlby er individet i lighed med andre dyr disponeret til at reagere med frygt i bestemte situationer og disponeret til at reagere på adskillelse fra omsorgsgiveren. Bowlby fremfører således en antagelse om en grundlæggende disposition hos individet, hvilket gør det nemmere at forstå individets reaktion og oplevede trussel, når tilknytningsfiguren forsvinder. Truslen om at blive forladt skaber stærk angst og vækker stærk vrede hos individet, der oplever truslen. Vredens funktion er, ifølge Bowlby, at overtale "beskytteren" til ikke at gøre alvor af truslen. Angsten for at blive forladt kan bidrage til fastholdelse af et symbiotisk forhold mellem mor og barn (ibid., p. 39).

Sorg er den normale reaktion, hvis et tab har fundet sted. Der findes dog både en sund sorgreaktion og en patologisk reaktion på tab (ibid., p. 40f). Bowlby sammenligner små børns sorg- og tabsoplevelser med voksne individers

reaktion på tab af ægtefælle, idet deres reaktioner i det store hele ser ens ud. Bowlby var især fokusret på det forsvar, som små børn udviklede på baggrund af adskillelse fra tilknytningsfiguren. Hvis barnet fx gennem længere tid havde været indlagt på et hospital uden at få besøg af sin tilknytningsfigur, reagerede det ofte, som var hun en fremmede og var skeptisk overfor kontakt. Efter nogle timer overgav barnet sig og blev nærmest omklamrende og bange for at miste hende igen. De følelser og den normale søgen efter den trygge omsorgsperson, når der er fare på færde, forsvinder således for en stund. Dette kan betegnes som *frakobling*, hvilket Bowlby tolker som resultatet af en forsvarsproces (ibid., pp. 40- 43). I denne tilstand, hvor frakobling finder sted, vil barnet ej heller udvise tilknytningsadfærd, hvis det kommer alvorligt til skade. Tilknytningsadfærden svigter så at sige, hvilket tyder på, at disse signaler af en eller anden grund ikke når frem til adfærdssystemet, der er ansvarlig for aktivering af tilknytningsadfærden. Det vil sige, at systemet under visse omstændigheder (både midlertidigt eller permanent) kan "lukke ned" og dermed stoppe aktivering af alle de følelser, der normalt ledsager den. Denne form for emotionel frakobling hos børn, hævder Bowlby, på tilsvarende sted kan finde sted hos voksne, når de stilles overfor truslen om tab. De psykiske strukturer, der er ansvarlige for almindelig selektiv udelukkelse, udnyttes i et særligt og potentielt patologisk øjemed. Bowlby betegner dette som en defensiv udelukkelse (som blot er en betegnelse for fortrængning) (ibid.).

6.1.1.2 Tilknytningsmønstre

Bowlby arbejdede tæt sammen med den canadiske børnepsykolog Mary Ainsworth, der videreudviklede hans teori. Ainsworth lavede observationer af samspillet mellem mødre og småbørn i alderen et til to år og udførte systematiske undersøgelser af barnets tilknytnings- og udforskningsadfærd, som senere førte til den kendte "Strange Situation Test" (SST) og de tilhørende tilknytningsmønstre. SST testen består af syv korte sekvenser, hvor barnet befinder sig i et ukendt værelse med noget legetøj. I starten er barnet alene med sin moder, men senere kommer der en fremmed kvinde ind. Moderen går derefter ud og kommer igen efter en kort periode. Herefter forlader den

fremmede rummet og moderen går også ud. Barnet er således nu helt alene i rummet. Til sidst kommer først den fremmed og herefter moderen tilbage igen. Når den fremmed er tilstede i rummet, forsøger hun at få kontakt med barnet, ligesom hun forøger at berolige og aflede det, når moderen er borte. Ainsworth kunne i første omgang identificere tre reaktionsmønstre/tilknytningstyper, som hun kaldte for:

1) Sikker tilknytning: Disse børn blev tydeligt kedede af det, når moderen forlod lokalet, men lod sig trøste, når hun kom tilbage. Børnene synes at have tillid til at deres mor – på trods af fravær – fortsat var tilgængelig.

2) Ængstelig tilknytning: Børn i denne kategori var forsigtige og ængstelige sammen med nye mennesker og i nye omgivelser. I forbindelse med adskillelsen fra moderen græd de intenst, og ved genforeningen var de klæbende og svære at trøste. Samtidig udviste de vrede og afviste moderens forsøg på at trøste.

3. Undgående tilknytning: Disse børn udviste kun moderate reaktioner, når moderen forlod lokalet, og de ignorerede hende, når hun kom tilbage, undgik decideret kontakt og afviste moderens kontaktforsøg. Mødrene udviste ikke naturlig glæde ved tæt kropslig kontakt, og deres følelser for barnet var ofte overskygget af irritation og vrede (Ainsworth, 1978).

Endelig har Main & Solomon (1990) beskrevet et fjerde tilknytningsmønster, der betegnes som:

4) Ængstelig, desorganiseret tilknytning: Disse børn har tydeligvis svært ved at klare stress, og deres adfærd var præget af forvirring og uforudsigelighed. Når moderen kom tilbage kunne barnet fx søge trøst, men på vej over til hende stivne, smide sig på gulvet og foretage stereotype bevægelser. Mødrene viser sig ofte at have mange tab med svigt og overgreb i opvæksten, og nogle udviser en ombytning af roller således, at de støtter sig til barnet (Møhl, 2003, p. 479). Kategorien er blevet vurderet til at være den mest forstyrrede af de fire kategorier (Bowlby, 1994, p. 139).

Endnu en kategori er siden blevet identificeret hos voksne og benævnes Cannot Classify. Det nye mønster er opstået på baggrund af to sideordnede tilknytningsmønstre repræsenteret hos personer, der skifter mellem at være tillukkede, idealiserende og åbent vrede. Individer med disse mønstre udviser multiple opmærksomhedsstrategier i henhold til tilknytningsemner (Rechenbach, 2003, p. 541).

Efterhånden som barnet bliver ældre, vil tilknytningsmønstret i stigende grad blive en egenskab ved barnet selv, hvilket medfører, at barnet vil have tendens til at overføre mønstrene til nye forhold såsom kæresten eller ægtefællen (ibid., p. 141f). Bowlby henviser til, hvordan denne internaliseringsproces er påvist i en prospektiv undersøgelse, der viser, at det observerede tilknytningsmønster mellem mor og barn (når barnet er et år) vil kunne forudsige, hvorledes barnet vil opføre sig tre et halvt år senere. Bowlby henviser til to andre prospektive undersøgelser, foretaget af henholdsvis Wärtner i 1986 samt Main og Cassidy i 1988, der peger på samme forudsigelighed med hensyn til samspilmønstre i forhold til omsorgsfiguren fem år senere. Bowlby finder det sandsynligt, at modellen af selvet i samspil med moderen i de første år af barnets liv, har den største indflydelse (Bowlby, 1994, p. 142f).

6.1.1.3 Adult Attachment Interview (AAI)

Ainsworths mangeårige samarbejdspartner Mary Main, videreførte og udbyggede Ainsworths arbejde med endnu en undersøgelsesmetode kaldt Adult Attachment Interview (AAI), der har til hensigt at undersøge forældrenes egen opvækst blandt andet på baggrund af deres egne erindringer og indholdsbeskrivelser af deres egen opvækst og relationer til omsorgspersoner.

Som et resultat af hele dette arbejde fandt Main i 1985 høj korrelation mellem forældrenes beskrivelse af deres egen opvækst og det tilknytningsmønster, deres børn udviste. Mødre til børn med en tryk og sikre tilknytning kunne

flydende og ubesværet fortælle om deres opvækst i modsætning til mødre til de usikre børn. Mødrene til de usikre børn kunne i nogle tilfælde hævde, at de havde haft en lykkelig barndom, men de var ikke i stand til beskrive dette mere detaljeret og nuanceret. De negative historier forekom at være så integrerede, at de kunne fortælles flydende og frit på samme vis som de sikre børns forældre kunne gøre det. Disse mødre havde tydeligvis reflekteret meget over deres opvækst, således at de relativt ubesværet kunne fortælle deres historie (Rechenbach, 2003, p. 537).

Den indre sammenhæng i den samlede narrative beretning vurderes ud fra fremstillingens logik og om beskrivelserne af hændelserne er tilstrækkelig belyst. Høj kohærens og evne til refleksion udtrykker sikker tilknytning.

6.1.1.4 Arbejdsmodeller

På grundlag af konkrete interaktioner med omsorgsgiveren opbygger barnet indre arbejdsmodeller af både sig selv og af tilknytningsfiguren. Disse modeller bliver dets indre mentale repræsentationer og omfatter både kognitive og emotionelle komponenter, som forsyner barnet med regler, der vil være styrende for dets adfærd i forhold til betydningsfulde andre. De centrale dele af tilknytningssystemet vil være etableret ved et-årsalderen og integreret som generaliserede modeller i barnets personlighed (Bowlby, 1994 137).

Bowlbys begreb om indre arbejdsmodeller er baseret på Bowlbys teoretiske baggrund indenfor etologien. Her beskrev han dyreungers behov for moderens beskyttelse – nærmest at sammenligne med en form for instinktiv adfærd. Han nuancerede senere begrebet og beskrev det som en indre hypotetisk konstruktion, som i sig selv bliver styrende over for de senere input, der kommer udefra (Bernth, 2003, p. 485).

Arbejdsmodellerne vil få stor indflydelse på den senere individuelle og kognitive stil samt brug af forsvarsmekanismer. Ifølge Bowlby skal forsvarsmekanismer i et tilknytningsspektiv opfattes anderledes end de klassiske psykoanalytiske forsvarsmekanismer (som fx projektion,

fortrængning, fornægtelse mv.). I tilknytningsteorien vedrører forsvarsmekanismerne de kognitive-affektive strategier, der udvikles for at håndtere truende information, når individet har savnet sin tilknytningspersons tilgængelighed i farefulde situationer (Broberg et al., 2008, p. 130). I sin forståelse af, hvordan barnet håndterer og beskytter sig mod oplevelsen af omsorgsgivers utilgængelighed, er der især to gensidigt afhængige kognitive-affektive forsvarsstrategier som benævnes henholdsvis defensiv udelukkelse og forskydning af opmærksomhed. Udvikling af defensiv udelukkelse som forsvarsstrategi, kan ske hvis barnets tilknytningssystem er højaktiveret (fx hvis det græder voldsomt eller bliver skræmt) og ikke oplever adækvat støtte eller på anden måde ikke møder afstemt omsorg eller ligefrem bliver straffet eller latterliggjort for at græde eller vise frygt (ibid., p. 132).

Efter Bowlby har andre teoretikere såsom Stern, arbejdet videre med mere nuancerede former for arbejdsmodeller. I overensstemmelse med dette beskriver Stern arbejdsmodeller som repræsentationer af interaktioner, der er generaliserede, som forkortes RIG'er (Stern, 1995, p. 107). RIG'er omfatter summen af de mange repræsentationer af tilknytninger, som barnet har været udsat for og som efterhånden bliver til indre mentale skemaer, som indirekte styrer barnets måde at relatere sig til andre mennesker på. Peter Fonagy beskriver ved hjælp af sin model "Interpersonal Interpretive Mechanism" (IIM), de komplekse processer, som opstår i forbindelse med spædbarnets kvalitative tilknytning og forventninger til den voksne. IIM omfatter evnen til at fortolke psykologisk, men er ikke identisk med Bowlbys teori om arbejdsmodeller. Fonagys model ligger sig snarere tættere op af "theory of mind" (Rechenbach, 2003, p 535).

6.1.1.5 Vold og trusler om at blive forladt i et tilknytningsperspektiv

Bowlby henviser i sin bog (1994) til forskningen vedrørende mødre, der udøver vold på sine børn og peger her på nogle fællestræk af emotionel karakter hos disse mødre. Bowlby fremhæver blandt andet, hvordan disse er præget af høj grad af impulsivitet, umodenhed, angst, mistroiske og som følge heraf uvillige i forhold til at indgå i nære relationer. Mødrenes egen opvækst

har ofte været præget af en ulykkelig barndom uden basal moderlig omsorg, (Bowlby, 1994, p. 95). Bowlby henviser til undersøgelser, der viser, at mødrenes forældre gentagne gange havde truet med at forlade dem. Selve truslen om at blive forladt, er lige så patogent som en faktisk adskillelse – måske endda endnu mere. Truslen om at blive forladt kan udløses af forældrenes metaforiske kommunikationer, der af barnet vil blive opfattet som en trussel om manglende tilgængelighed. Gentagne trusler om at blive forladt medfører, at individet som voksen vil hige efter kærlighed og omsorg, men individet vil samtidig være mistroisk i forhold til at knytte bånd (Fonagy, 2006, p. 22).

Når børn mishandles og udsættes for fysiske overgreb forstyrres den socio-emotionelle udvikling (Bowlby, 1994, p. 95f). Børn der har været udsat for vanrøgt udviser ofte stor agtpågivenhed og er ekstraordinær på vagt. Bowlby peger på, hvordan barnet lærer, at det er muligt, at formilde en forstyrret og potentiel voldelig mor ved at være opmærksom på hendes ønsker. Børnene synes endvidere generelt at have svært ved at knytte forbindelser til både omsorgspersoner og andre børn (ibid., p. 100). Videre peger Bowlby på, hvordan følgevirkningerne af mishandlinger, viser sig som aggressiv og voldelig adfærd, hvilket også er gældende, når de som voksne bliver vrede eller fortvivlede (ibid., p. 103-107). Vreden kan fx udløses af mandens jalousi på parrets børn, der får konens omsorg og opmærksomhed. Bowlby henviser til forskellige undersøgelser heri blandt Marsden og Owens (1975), der viser, at det er karakteristisk for mange mænd, at deres voldelige adfærd især kan fremprovokeres af denne form for følelse af at være tilsidesat af deres partner. Kvinderne oplyser i denne forbindelse i en undersøgelse af Gayford i 1975, at en stor del af de voldelige mænd selv har været udsat for vold i deres opvækst. Samtidig peger undersøgelser på, at de kvinder som udsættes for vold, selv kommer fra brudte og afvisende hjem. De er derfor ofte tidligt fundet sammen med en mand med en tilsvarende baggrund, og de har ofte hurtigt fået et barn, hvorpå mønsteret gentager sig (ibid., p. 105).

Det ses ofte at mange af de voldsramte kvinder igen og igen forlader den voldudøvende mand, men også at hun igen og igen vender tilbage til forholdet. Det samme gælder den sårede mand, som også vender tilbage til forholdet på trods af de samme belastende gentagelser (ibid.). Undersøgelser peger på, at begge parter udvikler en særlig strategi til at kontrollere hinanden for herved at forhindre hinanden i at forlade forholdet. En af strategierne kan fx være at true med at begå selvmord og at simulere selvmord. Dette virker for en kort stund, idet voldsudøveren dermed korvarigt sikrer sig en form for omsorg og opmærksomhed. Når parrene alligevel forbliver i forholdet, skydes det ofte en forestilling om, at den anden er afhængig af en partner (en omsorgsfigur) og at de begge frygter ensomhed (ibid., p. 106f).

6.1.1.6 Tilknytningsdomæner

Jeremy Holmes vælger at oversætte "the secure base" med den trygge base og en tryk tilknytning. Holmes fremhæver, Van Ijzendoorn og Sagis sammenfatning af mange års forskning i tilknytningsteori, der bidrager til psykoterapeutisk praksis. Han sammenfatter resultaterne i fire hovedoverskrifter:

- Universalitetshypotesen, der referer til at alle spædbørn i alle kendte kulturer, bliver knyttet til en eller flere specifikke omsorgspersoner.
- Normativitetshypotesen, der henviser til, at omkring 70 procent af alle spædbørn bliver trygt tilknyttet, mens 30 % vil være utrygt tilknyttet indenfor en af de tre hovedkategorier for utryk tilknytning: undgående, ambivalent og desorganiseret.
- Sensitivitetshypotesen, der refererer til at tilknytningstryghed beror på sensitivitet og lydhør omsorg.
- Kompetencehypotesen, der referer til, at forskelle i tilknytningstryghed medfører forskelle med hensyn til sociale kompetencer. De trygt tilknyttede børn vil udvikle flere kompetencer på det sociale område og vil som følge heraf have bedre forudsætninger i forhold til at indgå relationer med andre (Holmes, 2003, p. 20f).

Holmes tilføjer desuden tre yderligere hypoteser hertil:

- Kontinuitetshypotesen henviser til, at tilknytningsmønstre i barndommen har vidtrækkende indflydelse på relationsevner og deres mentale repræsentationer i voksen livet.
- Mentaliseringshypotesen, der henviser til gode evner med hensyn til at kunne reflektere over både egen og andres sindstilstand.
- Hypotesen om narrativ kompetence referer til, hvordan resultatet af en tryk tilknytning i barndommen afspejles i voksenlivet i måden, hvorpå individet taler om sit liv, sin fortid og især sine relationer og eventuel smerte forbundet hertil.

På grundlag af ovenstående hypoteser skitserer Holmes seks primære tilknytningsdomæner, der belyser sammenhængen mellem tilknytningsmønstre og voksenlivets udfald heraf (ibid., pp. 21- 34).

Det første domæne omtaler han som "den trygge base". Den trygge base etableres i den tidlige barndom via tillid til omsorgspersonernes villighed til at ville trøste og støtte. Aktivering af den indre trygge base kan fx ses som følge af trøstende tanker eller adfærd. Patologiske varianter af tryk-base-adfærd kan være overspisning, sult, selv beskadigelse og lignende (ibid., pp. 22- 24).

Trygge tilknytningsmønstre giver grobund for udvikling af et afbalanceret selvfølelsessystem, der er åbent uden at være fuldstændig afhængigt af ydre bekræftelse. Et stabilt parforhold kan på baggrund af disse repræsentationer tilføjes "et tredje element", som vil give større tryghed end den enkelte kan opnå på egen hånd. Parforholdet vil endvidere være præget af parrets evne til at se og tale om relationen som en selvstændig enhed og adskilt fra de to individer, som forholdet består af.

Det andet domæne navngiver Holmes "udforskning og fornøjelse". Leg og udforskning bliver hæmmet, hvis den trygge base ikke er tilgængelig i forbindelse med trusler. Der er tale om et gensidigt forhold mellem tryk base- adfærd og udforskning. Selvom tilknytning ikke udelukker andre motivationelle kræfter eller relationsaspekter, er det dog en forudsætning for,

at disse kan aktiveres. Fx vil individet i et parforhold, ikke kunne nyde intimitet, hvis individet er usikker på, hvorvidt den anden part vil forlade forholdet (ibid., p. 28).

Det tredje domæne kalder Holmes "protest og vrede". Vrede og vold udløses, ud fra et tilknytningsperspektiv, når en part oplever trussel om adskillelse. Raseri og vredesudbrud kan komme til udtryk hos den part, der er i besiddelse af en utryk tilknytning, fordi dette individ ikke har tillid til, at intimiteten kan genoprette tilknytningsbåndet. Raserianfald kan betragtes som en form for forskydningsperspektiv, der udløses, når individet befinder sig i et felt, hvor det både vil forsøge at aktivere tilknytningsadfærd, og samtidig med sin vrede truer den potentielle sikre base (ibid., p. 29f).

Det fjerde domæne kaldes "tab". Domænet handler om evnen til at klare tab. Dette betragtes ud fra et tilknytningsperspektiv som en central bestanddel af psykisk modenhed. Begge partere i parrelationen, har her hver sin historie med sig med hensyn til adskillelse og tab, som vil præge deres relation.

Holmes femte domæne benævnes "indre arbejdsmodeller". De indre arbejdsmodeller udgøres af lageret erfaring og erindringer om relationsmønstre af specifikke hændelser og selv-andre-adfærd, som barnet i sin tidligste opvækst fik med de betydningsfulde voksne. I kærlighedslivet vil et par føle en gensidig tiltrækning og sympati, hvis der er en form for overensstemmelse mellem parternes indre verdener. Voksne med utrygge tilknytninger vil ofte opsøge en partner, der kan tolerere det mønster, som deres inde arbejds- modeller dikterer. Men parterne vil samtidig være ulykkelige over de begrænsninger, deres mønstre medfører. Tidligere smerte, sorg og skuffelser vil være omdrejningspunkter og ofte være årsag til skænderier i parforholdet præget af utrygge tilknytningsmønstre. Individet vil have svært ved at regulere sin følelser og vil overreagere på mindre stimuli, der minder om den traumatiske hændelse, hvor de ikke kunne stole på, at deres trygge base vil beskytte dem. Det undgående individ vil ofre intimiteten til fordel for overdreven selvstændighed, mens det ambivalente individ vil

opgive selvstændighed til fordel for en afhængig form for intimitet (ibid., p. 32). Individer med desorganiserede tilknytninger vil have vanskeligt ved at tilbyde deres partnere konsistente reaktionsmønstre og er tilbøjelige til at have ustabile relationer.

”Refleksiv funktion og narrative kompetencer” er det sidste domæne, Holmes nævner. Området vedrører især evnen til at kunne tale overbevisende og sammenhængende om sig selv og sine problemer (herunder blandt andet tilknytningstryghed). Historiefortællingen og historieforståelsen er det centrale i psykoterapi. Det er måden, hvorpå eventuelle traumer fortælles, der er centralt, og ikke så meget det faktuelle omkring selve traumet. Når repræsentationer kan omsættes og tydeliggøres i sprog, er de tilgængelige for meta-kognition og derved modifikation (ibid., p. 33). Holmes inddrager det narrative aspekt, der gør det muligt for individet at frigøre sig fra de forvrængede historier (dets forståelse af sin historie), som det er viklet ind i og skaber grundkonflikten i individet (ibid., p. 11).

6.1.1.7 Patologi i lyset af tilknytningsteori og tilknytningsmønstre

Forstyrrelser i tilknytningsmønsteret kan foruden at disponere barnet for patologisk sorg også komme til udtryk i depressive tilstande, og tvangsmæssig omsorg for andre eller en benægtelse af ønsket om tilknytning. Der opstår alvorlig patologi, hvis individet står overfor fare eller trusler, men ikke har nogen fornemmelsen af en sikker base, hvor det kan søge tilflugt – og værre endnu vil være, hvis den sikre base selv er kilden til truslen (ibid., p. 9).

Der synes at være bred enighed om, at en tryk tilknytning kan være en beskyttende faktor mod psykopatologi, og at den endvidere er forbundet med en bred vifte af øvrige sunde personlighedsvariable, såsom lavere angstniveau, mindre fjendtlighed, større jeg-resiliens samt større evne til affektregulering gennem interpersonel relatering (Fonagy, 2006, p. 43).

Selvom en voldelig og aggressiv adfærd ikke nødvendigvis kan knyttes sammen med psykopatologi, kan mangler eller svigt i det kvalitativ samspil

give en indikation af de følgevirkninger, der kan medføres senere i livet. Fx udvikling af forsvarsstrategier og nedsat funktion på en række områder.

Psykopatologi (defineret som en overordnet forstyrrelse af personligheden) skal forstås som mønstre i individets oplevelse og adfærd, der afviger væsentligt fra omgivelserne og er et gennemgående mønster i individets funktion. Endvidere er mønstre og adfærden typisk ufleksible og stabile over tid, og der ses væsentlige vanskeligheder og indskrænkninger i det daglige funktionsniveau (Jørgensen, 2003, p. 639).

Fonagy hævder, at selvom der ikke synes at være en signifikant sammenhæng mellem tidlig tilknytning og individets måde at fungere på, peger flere forskningsresultater på, at den tidlige tilknytning kan have mærkbare indvirkning på de psykiske processer, der underbygger personlighed og psykopatologi. Videre fremfører Fonagy, at forskningen viser, at det tidlige relationsmiljø er afgørende, fordi det udstyrer barnet med et mentalt bearbejdningssystem, der senere vil frembringe mentale repræsentationer (herunder relationsrepræsentationer) (Fonagy, 2006., pp. 39ff).

6.1.2 Affektregulering og mentalisering

Flere teorikere har tilføjet tilknytningsteorien supplerende psykoanalytiske elementer og fænomener, der understøtter betydningen af det komplekse samspil.

Empati ses gennem litteraturen som en vigtig komponent i det at kunne forstå andre individers emotionelle tilstande. Empatibegrebet er som mange andre psykologiske begreber et ikke særligt velafgrænset begreb. Begrebet ses overordnet som et centralt fænomen i den menneskelige interaktion.

Ifølge Kohut er empati ligeledes en vigtig faktor i interaktionen mellem mor og barn, hvor barnet får næring via selvobjekternes empatiske reaktion. Selvobjekterne (forældre og andre personer i barnets miljø), der anerkender og accepterer barnet, bidrager til den sunde selvfølelse hos barnet gennem blandt andet spejling og idealisering (Kohut, 1990, p. 127-138). Via affektspejlende interaktion med omsorgsfiguren, lærer barnet i stigende grad

at blive selvregulerende. Affektregulering kan betragtes som forstadiet til mentaliserings- evnen.

Fonagy blev inspireret af tilknytningsteorien og havde ligeledes fokus på det kvalitative aspekt ved den tidligste interaktion mellem mor og barn. Således er det psykobiologiske formål med tilknytning, hvorved barnet får mulighed for at bruge sine relationer til at lære at forstå egne og andres bevidsthedstilstande, den såkaldte evne til mentalisering. Mentaliseringsevnen er ikke medfødt, men tilegnes via tilknytning, affektregulering og empatiske voksne (Fonagy, 2006, p. 37f).

Fonagy begreb om mentalisering er central for forståelsen af det kvalitative samspil. En forudsætning for udvikling af mentaliseringsevnen er, at barnet udvikler evnen til affektregulering, hvilket igen kræver en tryk tilknytning (ibid., p. 39). Spædbarnets reguleringssystem går fra den dyadiske regulering til gradvis selvregulering via omsorgspersonernes anerkendelse og modificering af dets mentale og emotionelle reaktioner (Hart & Swartz, 2008, pp. 222-233). Fonagy har gennem tiden beskæftiget sig med svære personlighedsforstyrrelser og peger på, at disse ofte er nært forbundne med forstyrrelser af affektreguleringen og i mentaliseringsevnen. Dette medfører, forstyrrelser i evnen til at forstå mellemmenneskelige samspil og evnen til at forstå, hvordan individet selv og andre fungerer psykologisk (Fonagy, 2006, p. 43).

Mentalisering referer til et dybere niveau end empatibegrebet og ses som en integreret del af selvindsigt. Mentalisering afspejler en række mentale processer, hvor emotioner spiller en afgørende rolle (Allen et al., 2010, pp. 43-49). Der er to vigtige mentale processer, der indgår i begrebet mentalisering. Det drejer sig om en holds vis opmærksomhed og forestillingsevne. Derudover skelner Allen et al. mellem implicit og eksplicit mentalisering. Det eksplicite refererer primært til evnen til at kunne sætte ord på sine følelser. Det vil sige individets måde, at fortælle sin historie på vil afspejle individets evne til mentalisering. Eksplicit mentalisering er relativt bevidst, vilkårlig og reflekteret, mens den implicite mentalisering ses i det interpersonelle

samspil i form af automatisk og ureflekeret adfærd. Når individet udviser empati, sker der løbende en udvekling af ubevidst kommunikation fx spejling af ansigtsudtryk og kropsholdning, som netop foregår, når individer konverserer (ibid., pp. 49- 51). Den implicite mentalisering, kan betragtes som en intuition, der referer til følelser, fornemmelser og vurderinger. Implicit viden eller læring er afgørende for evnen til at reagere hensigtsmæssig på nonverbal kommunikation (ibid.). Allen et al. peger på nødvendigheden af, at kunne kombinere implicit og eksplicit mentalisering, når der beskæftiges med relationer (ibid. p.58).

6.1.3 Emotioner

Som tidligere nævnt har tilknytningsteorien fået tilføjet supplerende psykoanalytiske elementer og fænomener, der understøtter betydningen af det komplekse samspil. Udover mentaliseringsbegrebet er Sterns begreb om affektiv afstemning og intersubjektivitet ligeledes centrale begreber, der kan bidrage til forståelsen af det kvalitative samspil.

Sterns udviklingsteori har særligt fokus på selvets udvikling gennem det kvalitative samspil mellem mor og barn. Den sunde og positive selvudvikling sker gennem barnets subjektive selvforfølelser bestående af forskellige kropsforfølelser, ansigt til ansigt samspil, kommunikation, intersubjektivitet og en ny udvidet samværsform i takt med den sproglige udvikling, og senere det fortællende selv (Stern, 1995, pp. 76, 107,160, 181f). Stern vægter samspil på mikroplan, hvor barnets udvikling i særlig høj grad er afhængig af den respons, som det modtager i interaktionen. Selvudviklingen ses således som en proces bestående af gensidige relationer.

I forbindelse med det kvalitative samspil bruger Stern begrebet affektiv afstemning, der referer til, hvordan moderen formår at dele fælles glæde eller andre følelsesmæssige tilstande med barnet. Derudover taler Stern om vitalitetsfølelser, som er med til at indfange nuancerne og intensiteten i de kategoriale følelser som glæde, sorg og vrede. Vitalitetsfølelser er forbundet med vitale områder, der forbindes med spænding og afspænding som fx sult og åndedræt. Der foregår afstemning i forhold kategoriale følelser som

tristhed, at være ked af det, smerte, overraskelse og glæde, de følelser der ofte afspejler sig i ansigtsmimikken. Men i virkeligheden synes det som om, afstemning primært foregår i forhold vitalitetsaffekter. Disse kan mærkes såvel indefra som i forbindelse med andre individers adfærd. Eksempler på vitalitetsaffekter kan være "skarp", "flydende", "blød", "eksploderende" (ibid., p. 63-70).

Affektiv afstemning er en særlig form for intersubjektivitet. Det er en form for affektiv transaktion som tager udgangspunkt i oplevelsen af den emotionelle resonans, som barnet får i løbet af samspillet. Stern forsøger at komprimere begrebet til; *"en afstemningseksistens er ved første øjekast et klinisk indtryk måske en intuition"* (citater; ibid., p. 155). Følelsen af samhørighed og samforståelse sker i samspillet med den anden gennem fælles opmærksomhed og fælles intentionalitet, når barnet opdager, at det er muligt at formidle sit indre liv til andre og herigennem blive forstået og omvendt, at forstå at andre også har et indre liv.

Følelser forbindes helt naturligt med noget rent subjektivt. Stern beskriver ni kategoriale følelser som er universelle og en del af vores medfødte biologiske programmer, der i løbet af evolutionen har vist sig at have høj overlevelsesværdi. Vi kan dermed erkende den andens følelsetilstand ud fra den andens ansigtsudtryk i forbindelse med kategoriale følelser som; glæde, frygt, sorg, væmmelse, mv. (ibid., p. 293).

Følelsen af skam har gennem tiden haft et særligt fokus og er blevet kategoriseret som en negativ og ubehagelig følelse. Thomas Scheffs (1990) udnævner endda skammen til at være den hyppigst forekomne og mest centrale følelse, fordi den netop skabes i interaktionen via kontinuerlig selvovervågning og selvbedømmelse på grundlag af andres anerkendelse, værdsættelse eller miskreditering (Glavind, 2012, p. 7). Scheffs grundlæggende antagelse er, at alle individer har brug for et socialt tilhørsforhold. Men hans teori afskiller sig fra Bowlbys tilknytningsteori ved at have fokus på individers relationer generelt. Med inspiration fra Sterns begreb om affektiv afstemning (forstået som det at dele opmærksomhed, tanker og følelser) peger Scheff på

både et kognitivt og et følelsesmæssigt aspekt ved denne form for indføling. Sheff er yderligere inspireret af Goffmans analyser af hverdagens rollespil og den følelsesmæssige dynamik i interaktionen (ibid., p. 12f). Denne dynamik blev af Goffman tematiseret via begrebet om den sociale orden som afgørende katalysator. Især Goffmans tydeliggørelse af skammens allestedsnærværelse, og hvordan skammen fungerer som brud på den sociale orden, har inspireret Sheffs teoriudvikling. Sheff sidestiller Goffmans begreb om forlegenhed synonymt med skam samt en række følelser som at føle sig krænket, ydmyget, uværdig og utilstrækkelig. Et brud på den sociale orden udløser pinlighed både hos den, der taber ansigt og hos de øvrige interagerende. Netop interaktionen fordrer, at parterne gensidigt bekræfter hinandens legitimitet. Samtidig må denne bekræftelse både være følt og komme til udtryk i interaktionen, da der ellers er risiko for, at én eller begge parter føler sig afvist og ekskluderet, hvilket kan fremkalde spændinger og skamfuldhed/forlegenhed. Individet taber ansigt, når det fx bliver afsløret i noget, der skulle have været skjult, og individet således ikke er i stand til at præsentere sig på den ønskede måde i forhold til forventninger og roller (ibid., p. 13f).

6.1.4 Opsummering af den psykodynamiske tilgang

Bowlbys teori pointerer individets grundlæggende trang til at indgå i nære følelsesmæssige relationer. Tilknytningsadfærden sikrer, at vigtige omsorgspersoner er tilgængelige og reagerer på de signalerede behov. En sund og velfungerende tilknytning er fundamentet for psykisk trivsel og velfærd. Selvom tilknytningsadfærd ændrer sig med alderen, har individet fortsat brug for trøst, omsorg og støtte i forbindelse med kriser, belastninger og sorgoplevelser, hvorfor behovet for at opbygge og vedligeholde emotionelle bånd til andre individer.

Bowlbys teori om barnets tilknytning til dets forældre ligner den måde, hvorpå også voksne knytter sig til hinanden i parforholdet og bevidstheden om at have en form for forbundenhed med et andet menneske. Der er både forskelle og ligheder i barnets og den voksne form for tilknytning. Hos den voksne viser den sikre tilknytning sig på flere forskellige måder, som

indbyrdes varierer en smule, men som alle har karakter af at være en fri og åben tilknytning. Den trygge tilknytning medfører, at det er nemt i voksenlivet, at være tæt på andre (også uden at være afhængig af andre). Det usikre og ambivalente tilknytningsmønster ses hos voksne, hvis opvækst har været præget af ustabil og mangelfuld omsorg i forhold til grundlæggende behov. Den voksne vil ofte have et negativt selvbillede og derfor bruge tid på at være "god nok" overfor andre. I parforholdet har individet mindre tillid til partneren, og der opstår derfor lettere jalousi. Jalousien kan medføre en tendens til at klynge sig til partneren for at undgå at blive forladt af denne. Den desorganiserede tilknytning er sædvanligvis opstået på baggrund alvorlige barnedomstraumer (fx overgreb). Den voksne med dette mønster, vil både søge og afvise nærhed. Trangen til nærhed og frygten for at lade nogen komme for tæt på går hånd i hånd. Arbejdsmodellerne fungerer som skabelon eller model for alle andre relationer fremover.

Ved hjælp af Fonagy blev vigtige begreber som affektregulering og mentalisering knyttet til ovenstående. Affektregulering vedrører evnen til at regulere affekter og modificere affekttilstande. Dette sker via affektspejling i dyaden, hvorved barnet gradvist formår at blive selvregulerende. Affektregulering er forstadiet til mentaliseringsevnen, der vedrører evnen til både at kunne rette opmærksomheden mod sig selv andre og reflektere over både egne og andres tanker. Både mentaliseringsevne og affektregulering spiller en vigtig rolle i impulshæmning og følelseskontrol. Sterns begreb om affektiv afstemning har ligeledes været med til at forklare, hvorledes individet udvikler og regulerer egne følelser. Det kan få alvorlige konsekvenser, hvis barnet ikke bliver mødt og får lov af opleve sine egne følelser og fornemmelser. Følelser bliver herved ukendelige og fremmede, hvilket kan give problemer for individet i det voksne parforhold senere i livet.

6.2 Socialpsykologisk tilgang

Flere af de tidligere fremførte forskningsresultater omkring årsager til partnervold viste sig at kunne henføres til både relationelle og kommunikative aspekter. Flere undersøgelser pegede på kommunikation og opfattelsen af

hinanden og sig selv (som fx kom til udtryk via respekt, magt eller forventninger) som værende de grundlæggende årsager til partnervolden. Jeg har derfor en antagelse om, at parforholdets dynamik må anskues som en social interaktion mellem to individer, hvor kommunikation er en væsentlig faktor i forhold til voldens udvikling. I det følgende har jeg inddraget teoretikere og teorier, der synes at kunne bidrage til den social psykologiske forståelse af partnervold.

6.2.1 Symbolsk interaktionisme

George Meads var inspireret af Charles Darwins evolutionslære og tanken om, at individ og omgivelser er gensidigt forbundne og forudsætter hinanden. Ifølge Mead dannes bevidstheden i den sociale kommunikationsproces, og selvet og sindet er afspejlinger af denne sociale proces. Mead betoner betydningen af individets samspil med omgivelserne, hvor det sociale liv og især kommunikationen har stor betydning (Mead, 2005, p. 47).

Begrebet social interaktion er centralt indenfor symbols interaktionisme. Social interaktion indebærer samtale, kropssprog, mimik og gestus. Begrebet symbol i et interaktionistisk perspektiv referer til, hvordan adfærdsformer, handlinger tale, ord, tekst, mv., giver mening og betydning. Symbol er knyttet til en given betydning på baggrund af en definition. Uden en definition af en situation er ordet eller termen ikke et symbol (Levin og Trost, 2005, p. 16f).

Mead taler om to former for forholdsdannelse i vores kommunikationsproces, som er bestående af en *ikke* sproglig kommunikationstype og en sproglig gestus. De ikke sproglige udtryk refererer til en udveksling af udtrykshandlinger svarende til en slags ritualiserede artsspecifikke, sociale adfærdsmønstre eller instinktive handlinger uden refleksion (Mead, 2005, p. 47). Gestus fremkalder handlinger hos den anden, hvilket kan forstås som et gensvar, som vil bero på og afhænge af situationen. Dermed er gestuskonversationen ikke knyttet til et bestemt symbol, der har universel betydning for alle forskellige individer (ibid., p. 87). En sproglig gestus derimod bliver til et betydningsbærende symbol gennem sproget, når begge partere forstår det samme ved en bestemt gestus. Samtidig må gestus have samme mening for både modtager og afsender, for at

blive et betydningsbærende symbol. Den kommunikation der finder sted gennem de betydningsbærende symboler er med til at udvikle vores evne til refleksion, fordi individet i kommunikationsprocessen fremkalder svar fra sig selv, der får individet til at ændre, det som vedkommende ville sige. Individet bliver genstand for sig selv, fordi individet i kommunikationen kontrollerer sin henvendelse til andre gennem de gensvar vedkommende selv giver (ibid., p. 169f).

Meads beskrivelse af det komplette selv består af henholdsvis (I) *jeg'et* og (me) *mig'et*, hvor *mig'et* er den del af selvet, der kan begå sig i fælleskabet og som anerkendes i det omfang, det er parat til at anerkende andre. *Jeg'et* omfatter individets relationer som helhed. *Mig'et* indeholder de internaliserede erfaringer (fællesskabets roller og normer) gennem tiden, og det viser sig i individets ubevidste måde at tilpasse sig på, mens *jeg'et* indeholder de mere personlige og individuelle erfaringer (ibid., pp. 221- 224).

Handlinger og adfærd i Meads interaktionssystem bygger på, at social interaktionen er baseret på tolkninger og definitioner af den andens hensigter eller intentioner. Derfor reagerer individet ikke direkte på den andens adfærd, men på den andens tolkede intentioner (Levin og Trost, 2005, p. 106).

Herbert Blumer byggede videre på Meads ideer indenfor symbolsk interaktionisme. Han identificerede og sammenfattede tre betydningsfulde aspekter i Meads teori. Han fremhæver følgende: 1) at samspil består af individer med hvert deres selv, 2) at individuel adfærd er en sammensat begivenhed, og ikke bare en respons/reaktion samt 3) at gruppeadfærd består af individuel adfærd sammenkoblet i en proces, hvor individerne tolker og herved bliver bevidste om hinandens handlinger (Levin og Trost, 2005, p. 45). På baggrund af disse tre aspekter fremhæver Blumer, hvordan individet handler over for andre på baggrund af en definition af situationen, og ikke på baggrund af situationen i sig selv (ibid., p. 122). Situation har som begreb en særlig betydning inden for symbolsk interaktionisme, og kan forstås som individets opfattelse af situationen som værende den sande virkelighed. Meningen er

således afhængig af individets definition og tolkning af situationen (ibid., p. 45). Richard Rorty peger på, at individet ikke blot definerer en situation, men også omskriver sin egen opfattelse af situationen i henhold til den nye/aktuelle, nuværende opfattelse af situationen (ibid., p. 15). Det er dog ikke nok at et ord eller situation giver mening for individet selv. Individets partner skal også kunne forstå det samme. Parret skal have samme forståelse af situationen. Først når begge mener og forstår det samme med ordet, bliver det et symbol. Hvis to individer, tillægger symbolet forskellig mening, vil deres kommunikation blive uforståelig. Blumer beskriver videre, hvordan individer handler i forhold til objektet ud fra den mening disse objekter har for dem. Objektets mening stammer fra de sociale interaktioner, individet har i sine omgivelser. Samtidig modificeres meningen gennem tolkningsprocessen, som individet befinder sig, når vedkommende bruger meningen (ibid., p. 125). For at kunne forstå den anden må individet være i besiddelse af sympatisk introspektion. Dette indebærer, at kunne sætte sig i den andens sted, forestille sig den andens forestilling og kunne sætte sig ind i den andens definition af situationen (ibid., p. 68f). I nyere tid brugers tilsvarende begrebet empati om det at kunne sætte sig i den andens sted.

6.2.2 Kommunikation

Gregory Bateson fremlagde i 1956 en artikel om kommunikationens generelle principper og hierarkiske opbygning. Bateson viser i artiklen "Toward a Theory of Schizophrenia", hvordan der kan opstå paradokser, hvis budskaber er fornuftsstridige eller stik i mod fornuft og logik. Bateson var specielt interesseret i de tilfælde, hvor budskaber klassificeres på en sådan måde, at der opstår paradokser (Bateson et al., 1956, p. 251f).

Kommunikationsbudskaber befinder sig på forskellige niveauer og af forskellig logisk type samt af forskellig abstraktionsgrad. Derfor må det ordnes i et hierarki af niveauer, idet der findes under- og overordnede budskaber. Nogle budskaber handler om eller refererer til andre budskaber. Det vil sige, at de er meta i forhold til disse andre budskaber. Metakommunikative budskaber er i stor udstrækning nonverbale idet gestus, mimik, tonefald, mv., afgør om noget er for sjovt, ironisk eller alvorligt. Det er af afgørende betydning at kunne skelne

kontekster fra hinanden og kunne forholde sig til budskaber på et metakommunikativt plan.

Bateson beskriver interaktionen mellem den skizofrene og dennes omverden og forklarer med double-bind teorien, hvordan det usædvanlige kommunikationsmønster opstår eller indlæres i den familiemæssige kontekst (oftest som et resultat af mor-barn interaktionen). Ifølge teorien kan man iagttage nogle bestemte mønstre eller strukturer i kommunikation og adfærd, som kan beskrives ud fra de generelle principper, der er vigtig i al kommunikation. De er de karakteristiske mønstre, der udløser familiens adfærdsskvenser. Barnet i den skizofrene familie tilegner sig således visse mentale vaner og tilpasser sig efterhånden et univers, hvor dets kommunikationsvaner på en eller anden måde bliver hensigtsmæssige. Det afgørende og karakteristiske træk ved den skizofrene er, at dets metakommunikative system er brudt sammen, hvorfor det har vanskeligt ved at identificere og forstå de metakommunikative signaler, der kan fortælle individet, hvilken slags budskab der overhoved er budskab. Den skizofrene vil have svært ved at skele mellem kommunikation og metakommunikation og vil fx opfatte metaforer bogstaveligt. Når der er inkongruens idet som bliver sagt eller gjort (det vil sige uoverensstemmelse mellem det verbale og det nonverbale), kan der opstå en double-bind. Modsigelserne i double-bind situationen er kendetegnet ved en konflikt mellem to forskellige valg eller budskaber. Metakommunikation er en nødvendighed, hvis man vil "slippe fri" af double-bind (ibid.. 252-264).

6.2.2.1 Ulvesprog og girafsprog

Rosenberg var som klinisk psykolog særlig kendt for sit arbejde med ikke-voldelig kommunikation. Denne kommunikationsform er baseret på ideen om, at alle individer har evnen til medfølelse, og kun anvender vold eller anden skadende adfærd mod andre, når de ikke kan finde en mere effektive strategi til at få sine behov opfyldt. Han antager, at al menneskelig adfærd stammer fra forsøget på at opfylde individuelle behov. Han hævder, at konflikter i parforhold (og i andre menneskelige relationer) opstår, når individet ikke er i stand til at

anvende den rette strategi til at imødekomme de individuelle behov. Rosenberg postulerer således, hvis individet kan identificere egne behov, den andens behov og følelserne omkring disse behov, vil der skabes harmoni.

Rosenbergs teori har fokus på tre aspekter. Det første aspekt er selv-empati, som er en medfølelse og opmærksomhed på ens egen indre oplevelser. Det andet aspekt er empati, som han definerer som en dyb medfølelse og måde at lytte til andre individer på. Det sidste aspekt er selv-udtryk, der indebærer, at individet udtrykker sig selv på en autentisk måde, der vil skabe medfølelse fra andre individer. Formålet med denne kommunikationsform er, at udvikle en relation baseret på gensidig respekt og derved undgå frygtbaseret og dominant kommunikation. Rosenberg postulerer, at de fleste konflikter i parforhold opstår grundet fejlkommunikation vedrørende deres individuelle behov. Han hævder, at fejlkommunikationen sker gennem tvang eller manipulation, hvis formål er at fremkalde frygt, skyld, skam eller lignende, hvilket Rosenberg anskuer som en voldelig kommunikationsform. Når en voldelig kommunikationsform opstår i et konfliktfyldt parforhold, afledes parrets opmærksomhed typisk fra at afklare deres egentlige behov, følelser og anmodninger, hvorved konflikten og dens voldelige og destruktive kommunikation fastholdes.

I forbindelse med Rosenbergs arbejde med kommunikation anvender han to symboler på to forskellige kommunikationsformer, som han kalder sjakal- og girafsprog. Sjakalens sprog – eller ulvesprog som det oversættes til i Danmark – provokerer forsvar, modstand og modangreb. Girafsproget indbyder derimod den anden partner til at tale fra hjertet om sine følelser og tanker uden at være fordømmende. Rosenberg anser giraffens sprog som en forespørgsel, og ulvesproget som et sprog, der stiller krav, anklager og fordømmer.

Giraf sproget fremmer trivsel af både individet selv og andre individer. Giraffen kigger længere ind i fremtiden og inviterer andre til at tale fra hjertet om de indre følelser og tanker. Med girafsprog angives der ikke ordre. I stedet giver individet herigennem udtryk for dets ønsker i nutiden og tager ansvar for sine

følelser og er samtidig klar over, at disse følelser er forårsaget af nogle indre ønsker og behov. Med girafsproget er det muligt at identificere egne følelser og derefter komme i kontakt med den underliggende mangel, som har forårsaget denne følelse, og således vil det være muligt at udtrykke sit behov over for den anden part på en respektfuld måde.

Tænker og taler individet som ulven vil individet betragte parterneren som kilden til sine følelser, og vil samtidig forvente at partneren fx skal bevise sin kærlighed ved at opfylde "ulvens" individuelle behov. Rosenberg hævder, at både fysisk og psykisk vold skyldes individets antagelse om, at følelser er forårsaget af ydre faktorer og ikke af det indre følelsesliv. Dette kan derfor resultere i, at individets kommunikation har til formål at skade, straffe, bebrejde eller på anden vis gøre gengæld mod sin partner (Rosenberg, 1995).

6.2.3 Dramaturgi og rollespil

Erving Goffman viser, hvordan de regler, der regulerer individets adfærd sammen med et nærtstående individ, har en ganske unik karakter og derfor ikke kan genfindes i andre sociale arrangementer. Hans analyse af denne orden er et gennemgående tema i rolleanalysen, det dramaturgiske perspektiv, samtalens form og rammeanalyse. I analysen heraf er ritualbegrebet et centralt begreb. Ritualer skal her forstås som tilkendegivelser af fornemmelser af en grænse mellem det passende og det upassende i forhold til opretholdelse af deltagernes sociale identitet (Goffman, 2002, p. 215).

Goffman synes særligt at kunne bidrage til forståelsen af den synergi, der opstår i det sociale liv på mikroplan (ansigt-til ansigt-samvær). Goffman ser på den kropslige (embodied) kommunikation, hvor selv små kropssignaler kan forstærke, modificere, undergrave individers kommunikation.

Goffman anvender en række specifikke begreber og blandt nogle af de mest centrale er; optræden, roller, publikum/tilskuer, rekvisitter, scene, sceneudstyr/kulisser mm. Heraf er optræden det vigtigste begreb i den metaforiske ramme. Den optrædende er individet, der gør indtryk på mødets tilstedeværende individer, og gennem sin adfærd får bekræftet over for sig selv og de andre, hvem individet er. Den optrædende er ofte præget af idealiseringer,

som kan bibringe tilskuerne et indtryk, som er bedre end den reelle virkelighed (Goffman, 1959, p. 21f). Den optrædende kan på den ene side være overbevist om sit eget skuespil, hvilket har en afsmittende effekt på publikummet, der ligeledes finder vedkommendes fremtræden ægte og overbevisende. På den anden side kan den optrædende være fuldt bevidst om, at ville narre publikummets forestilling om vedkommende for at opnå et skjult mål. Dette kan tolkes som en kynisme og kan opleves som en hoverende åndelig aggression, hvor den optrædende er i stand til forsættligt at lege med noget, som publikummet tager alvorligt (ibid., p. 67f). Goffman anvender desuden også et andet centralt begreb; dramatisering. Her må den optrædendes aktivitet i interaktionen med andre rumme tegn, som fremhæver og gengiver bekræftende kendsgerninger, som ellers ville forblive skjulte. Dramatiseringen kan være problematisk, da det handler om at formidle visse egenskaber og træk, som den optrædende påberåber sig via sit udtryk og kommunikation. Som partner gælder det fx måske om at formidle sine evner som kvinden eller manden i forholdet, men omkostninger ved denne "ydelse" kan være svær at få gjort synlig. Faktisk kan det at dramatisere omkostningerne for sin rolle være en aktivitet i sig selv og kræver nogle helt andre træk. For at forstå dette tydeligere svarer dette til Sartre's citat; *"den opmærksomme elev, som vil være opmærksom med øjnene naglet på læreren og ørerne vidt åbne, udmatter sig i den grad ved at lege opmærksom, at han ender med ikke at høre noget."* Individet står således over for dilemmaet udtryk versus handling. Individet der har tid og evner til at udføre en handling godt, har muligvis af samme årsag ikke tid og evner til at dramatisere kvaliteten af udførelsen tydeligt (ibid., pp. 77- 80).

Goffmans teori om dramaturgi og teater har sit omdrejningspunkt i det sociale møde, hvor der opstår ansigt-til-ansigt-samhandlinger og opgaver, som påhviler mødets deltagere. Ifølge Goffman omhandler dette grundlæggende, at individet ønsker at udtrykke og fastholde en bestemt definition af situationen. Denne handling gøres via indtryksstyring, hævder Goffman. Han beskriver dette som en måde, hvorpå individet forsøger at påvirke de øvrige individers definition af situationen via kommunikation og adfærd. På denne måde forsøger individet at kontrollere de indtryk, som andre individer får af vedkommende.

Indtryksstyringen handler samtidig også om det samarbejde, der forventes af andre individer/publikummet i form af fx at se bort fra individets/den optrædendes fejltrin, bommerter, selvmodsigelser og lignende.

Goffman postulerer, at der hersker en konsensus, hvor de tilstedeværende individer hver især yder deres bidrag til at opretholde en bestemt definition af situationen, hvilket blandt andet indbefatter enighed om at undgå åben konflikt vedrørende denne definition. Situationens definition sikrer, at individerne kan orientere sig i de normer og adfærdsregler, der gør sig gældende i den akutte situation. Således muliggøre denne definition, at individet kan handle adækvat i forhold til hinanden og i forhold til de forventninger, som situationen aktualiserer blandt individerne. Situations-definitionen har dermed også en moralsk karakter, da situationens deltagerne har en moralsk begrundet ret til at forvente at blive behandlet i overensstemmelse med de sociale kendetegn, individet implicit eller eksplicit fremviser. Dette kræver, at hver individer er forpligtet til at være den, som individet udgiver sig for at være (ibid., pp. 18-21). Indtryksstyringen består ifølge Goffman både af at "give" og "afgive" indtryk. Det første, opfatter han, som bevidste og ofte verbale tilkendegivelser, der signalerer, hvem individet er og ønsker at være. Det sidstnævnte henviser til ubevidste, ufrivillige og ofte nonverbale fremvisninger, hvor individet ofte uforvarende kommer til at afsløre sider af sig selv som det egentlig ønsker at holde skjult (ibid., p. 24). Goffmans fokus er ikke på individerne og deres øjeblikke, men på øjeblikkene og deres individer. Fokusset er på situationen og de normative forventninger, der er indlejret i den, og ikke på det enkelte individs subjektive motiver, intentioner eller bevidsthed.

Når et individ kommer i selskab med andre, forsøger selskabet at få information om vedkommende eller bringe den information i spil, som de allerede besidder, hævder Goffman. Typisk vil selskabet være interesseret i vedkommendes selvopfattelse, holdninger, kompetencer, troværdighed, socioøkonomiske status mv. Disse informationer er med til at definere situationen og gøre andre i stand til på forhånd at vide, hvad vedkommende forventer af selskabet og omvendt. Med disse informationer bliver andre individer dermed bevidste om, hvorledes

de skal handle for at opnå en ønsket reaktion fra vedkommende. Goffman peger endvidere på, at individet altid har et motiv og et mål for sin adfærd, som har til hensigt at styre de andre individers adfærd. Dette henviser til, hvordan andre individer reagerer på og behandler vedkommende. Individets kontrol over de andre bliver i vid udstrækning opnået ved at påvirke definitionen af situationen. Dette gør individet typisk ved at udtrykke sig på en måde, så de øvrige individer får et indtryk, der gør, at de frivilligt handler i overensstemmelse med vedkommendes planer (ibid., pp. 53- 55).

Goffman peger på, hvordan nogle individer formår at vildlede sit publikum, ved eksempelvis at udgive sig for at være noget, det ikke er. Vildledning handler også om, blot at fortie sandheder. Dette kan i et ægteskab fx være partnerne ved hjælp af diskretion skjuler sine egentlige holdninger om den anden partners familie og venner eller holder sin fortidige oplevelse eller nuværende flirteri tilbage for den anden partner. Hvis det optrædende individ har noget at skjule – også selvom risikoen for afsløringen er lille og kun finder sted på et bestemt tidspunkt – kan den optrædendes angst brede sig til hele dens optræden (ibid., pp. 101- 105).

Goffman peger videre på, at det ikke altid er muligt at opretholde sin rolle. Den optrædende kan via kommunikation komme til at udtrykke sig på en måde, som er i modstrid med rollen. Eksempelvis kan den optrædende forglemme sin rolle og komme med et udbrud, som ikke stemmer overens med rollen (ibid., p. 194).

Goffmans teori har begrænsninger i forhold til, at dramaturgien bevidst reducerer verdenen til teaterstykkets karakteristika. Dette danner grobund for blinde vinkler, oversete punkter og skjulte dimensioner, som ikke i tilstrækkelig grad kan indfanges af dramaturgien. Derved er styrken ved Goffmans teori ligeledes dens største svaghed. Teorien skaber en ensidighed og nogle stærkt karikerede billeder af individers interaktion med hinanden, men som kun sjældent kan genfindes i sin rene metaforiske form i den virkelige verden.

6.2.4 Idealforestillinger i det romantisk kærlighedsforhold

I takt med aftraditionaliseringen (forstået som opløsning af det traditionelle samfund og de tilhørende normer og værdier) sker der en ændring i de ægteskabelige forhold. Kvinden behøver ikke at forblive i et belastende ægteskab, og hun kan (oftest) forsørge sig selv. Som følge af opbrud med de tidligere normer og traditioner, opstår der også nye forventninger til kønsrollerne. Senmoderniteten gør det muligvis sværere af fastholde sin rolle, fordi den ikke som tidligere er klar og tydelig defineret (Giddens, 1992, pp. 17-21). Ifølge Giddens eksisterer der to former for parforhold. Han omtaler disse som henholdsvis det romantiske kærlighedsforhold og det rene forhold. Giddens hævder, at langt tilbage i historien har den romantiske kærlighed haft en afgørende betydning for parforholdets eksistens. Den har haft indflydelse på idealerne for kærlighedslivet og kønsrollerne. Han hævder, at den har givet kvinderne håb og forventninger om kærlighedslivet, og samtidig fremstillet mænd som kolde og følelsesmæssige utilnærmelige. Giddens postulerer, at romantisk kærlighed bidrager til at sætte kvinder på plads og placere dem i hjemmet. Der er derfor en skævhed i denne kærlighedsform, som medfører alvorlige køns- og magtkampe. Kvindernes drøm om romantisk kærlighed har således betydet, at de måtte underkaste sig tyranni fra partnerens side. Giddens fremhæver, at det oftest er individer med ringe selvopfattelse, som søger at indvilge sig denne romantiske form for kærlighed. Den romantiske kærlighed indebærer intense følelser og forstærkes blandt andet af forskellen mellem maskulinitet og femininitet. Giddens påpeger, at risikoen ved et romantisk kærlighedsforhold er, at det bygger på afhængighed. Denne afhængighed kan medføre, at individet drukner i egen identitet, og samtidig kan det resultere i opretholdelse af kønsdiskriminerende forskelle og sexvaner (ibid., p. 66- 69). Giddens forstår denne afhængighed som en forsvarsmekanisme, der hindrer selverkendelse og personlig udvikling og påpeger videre, at den afhængige part finder sin identitet igennem partnerens handlinger og behov. Forandring heraf kan, ifølge Giddens, kun opnås hvis problemet erkendes og har en efterfølgende handling. Der skal således ske en udvikling af reflektiv opmærksomhed. Dette er en opmærksomhed og bevidsthed om, at der er et valg, som indebærer

vurderingen af egne grænser og de afhængighedsbånd, der hindrer den personlige udvikling (ibid., p 52).

Kendetegnene ved det rene forhold beskriver Giddens, som følelsesmæssig og seksuel ligestilling. Denne kærlighedsform indebærer intimitet, hvor det er muligt at turde være åben og sårbar over for sin partner. Dette kærlighedsforhold bygger ikke på afhængighed, men giver plads til at fastslå personlige grænser, hvilket skaber en positiv selvopfattelse og refleksivitet (ibid., p. 63f).

6.2.5 Opsummering af den socialpsykologiske tilgang

I det socialpsykologiske perspektiv, har jeg forsøgt at vise, hvordan individer i det interpersonelle samspil gensidigt påvirker hinanden. Kommunikation, roller og forventninger har været centrale begreber som baggrundsforståelse for vold og krænkende adfærdsformer i parforhold.

Både Bateson og Rosenberg har vist, hvordan kommunikation, som både involverer verbale og nonverbale udtryk, ofte ses som kilden til hyppige misforståelser og konflikter i parforhold. Socialpsykologien hjælper med at forstå, hvordan individet forsøger at skabe mening med sin adfærd. Både hos Mead og Rosenberg har de sproglige udtryk stor plads i interaktionen. Videre har jeg forsøgt at vise, hvordan individet forsøger både at fastholde sin rolle og selv har forventninger til andres roller. Goffmans forklarer, hvordan individet via indtryksstyring forsøger at definere situationer og med sin dramatisering formidler egenskaber som fx magt og respekt igennem sit udtryk og kommunikation. Giddens teori tager udgangspunkt ægteskabets ændrede vilkår og kønnenes ønske om at bibeholde forestillingen om det romantisk kærlighedsforhold. Idealiseringen medfører med aftraditionaliseringen skuffelse i forhold til de forventninger og den fastholdelse af mønstre og værdier, der ikke er realistiske i senmoderniteten. Idealisering og fastholdelse af gamle dyder kan medføre en gensidige afhængighed, der opretholder den tyranniske og kønsdiskriminerende forskelsbehandling i relationen.

Den socialpsykologiske tilgang understøtter således de mange fund i de empiriske undersøgelser, der blev præsenteret tidligere i opgaven, hvor vold

især sås, at blive udløst af fejlkommunikation, misforståelser og problemer med at formulere og i-tale-sætte ønsker og behov.

7. Diskussion

Med udgangspunkt i ovenstående baggrundsviden, forskningsartikler og teorier vil jeg diskutere de respektive teoriers sammenhæng med både Flynn og Grahams forskningsresultater samt Pedersens praksis erfaringer. Indledningsvist vil jeg indkredse, hvad denne opgave i øvrigt har kunnet bidrage med i forståelsen af partnervold.

Det har været nemmere at finde eksakte data omkring den fysiske vold end psykisk vold, idet undersøgelsesmaterialet typisk bygger på kvantitative målinger. De kvantitative metoder afdækker tendenser, omfang, tal omkring voldsepisoder og kønsfordeling blandt voldofrene. De kvalitative undersøgelser, der overvejede har fokus på de dynamikker, der kan udløse vold, beror på interviews, men kan dog ofte være farvede af subjektive holdninger til emnet. Derudover kan spørgsmålene omkring emnet, være udformet på forskellig vis og alene af denne grund være svære at sammenligne. Derudover synes der ikke helt at være enighed omkring, hvordan emnet bør udforskes. Hvor skal informationerne komme fra, og hvilke metoder er de mest egnede? Eftersom de kulturelle og samfundsmæssige forklaringsfaktorer ofte ikke er fyldestgørende, har flere forskere fundet det nødvendigt, at lede efter individuelle forskelle i personlighed, træk og andre variabler. Selvom der synes at være enighed om, at årsagen til vold skal findes i et samspil mellem kulturelle, sociale og personlige årsager, er der fortsat uklarhed omkring, hvilke faktorer der er de vigtigste i forskningen. Der findes således mange måder at undersøge et fænomen som partnervold på, og jeg er klar over, at kvantitativ og kvalitative metoder fordrer hver sin forståelsesramme.

I forbindelse med årsagsforklaringer til partnervold har jeg ud fra de respektive forskningsartikler og undersøgelsesmetoder (hvor både kvalitative og

kvantitative metoder er blevet anvendt) fundet følgende overordnede tendenser:

- Personlige egenskaber som aggressive træk
- En belastet opvækst med eventuel vold og voksenansvar
- Ringe selvopfattelse og gensidig afhængighed
- Aktuelle vanskelige livsomstændigheder
- Vold udløst af konflikt eller uoverensstemmelse mellem parret i den pågældende situation
- Rollerne i parforholdet

Rolleforventninger synes generelt at have en særlig betydning indenfor socialpsykologien. Fx taler Goffman om, hvordan individet fremstiller sig selv på scenen i overensstemmelse med publikums forventninger. Det synes at være afgørende, hvilke forventninger individer tillægger hinanden, og hvorvidt de kan leve op til disse forventninger. Rolleforventning ses også i Willis Kollusionsteori, hvor det beskrives, hvordan de fortrængte grundkonflikter, vil være genkendelige for parterne i et parforhold. Parret vil hver især gerne af med den fortrængte konflikt og forsøger via projektiv identifikation at inducere det, som forekommer uacceptabel over på partneren. På denne måde oplever hver især at slippe af med de fortrængte indre konflikter, selvom de forsat vil eksistere – men nu i mere tilsløret form. Parret vil i starten af parforholdet føle, at de supplerer og komplementerer hinanden med deres forskelligheder og påtager sig roller i henhold til de forventninger den anden har. På et tidspunkt falder én eller begge af parterne ud af rollen og konflikterne vil sandsynligvis eskalere, når idealbilledet krakelerer.

Begrebet aggression har vist sig at være et vigtigt begreb i forbindelse med partnervold. I lyset af tilknytningsperspektivet ses aggression som en reaktion på tab, trusler om tab eller forestilling om, at den trygge base forsvinder. I symbolsk interaktionisme reagerer individet på baggrund af dets tolkede intentioner i den aktuelle situation. Overordnet anses aggression dog som en adfærdsform, der er tillært eller bliver overtaget som værende en legitim

reaktionsmåde. Sproget har en særlig plads hos Mead i form af betydningsfulde symboler, som giver adgang til refleksion – både som indre dialoger og dialoger med andre. Der kan være inkongruens mellem budskaber og forskellige opfattelser af ord og gestus. Der kan opstå paradokser i kommunikationen, når individet ikke forstår budskabet i den givne kontekst. Det er de betydningsfulde symboler, som giver adgang til refleksion, hvorpå kommunikationen bygger, fordi situationen eller ordet netop tillægges en fælles mening og betydning.

Per Isdal referer til kønssocialisering, og hvordan drengebørn lærer, at håndtere afmagtsfølelsen via styring og kontrol. Omvendt lærer piger i højere grad at beskytte sig selv mod ydre magt, hvilket kan komme til udtryk i form af fx depression, spiseforstyrrelser og overtilpasning (Isdal, 2000, p. 135). Her kommer vi ind på individperspektivet og den enkeltes evne til at håndtere stress, modgang afmagt, skuffelser mv. I tilknytningsperspektivet kan mangelfuld konflikthåndtering som et udtryk for frustration og heraf manglende affektmentaliserings på baggrund af utryk tilknytning eller forstyrrede tilknytningsmønstre. Når vold ses i dette lys er det både et udtryk for magt og afmagt. Volden bliver en måde at mestre følelsesmæssig ubehag på.

Der er mange vinkler på forståelse af partnervold og de bagvedliggende årsager. I det forebyggende er det nødvendigt med et større kendskab til de risici, der kan være forbundet med voldelige tendenser. Da dette er forbundet med stor kompleksitet, er det måske mere effektivt, hvis der er fokus på det, der fremmer psykiske egenskaber som empati, sensitivitet og lære børnene at i-tale-sætte følelser. I forbindelse med opgavens tidligere fremførte forskningsundersøgelser blev der netop vist, hvordan nogle voldsudøvere udtalte, at der bag ved volden gemte sig en følelse af afmagt, vanskeligheder med at udtrykke frustrationer og individuelle behov samt en oplevelse af, ikke at blive forstået.

7.1 Sammenhænge ud fra en psykodynamisk tilgang

I et tilknytnings perspektiv kan voldsadfærd, der er udløst af en trussel om at blive forladt, anskues som en frustration, der udmøntes i en tilknytningsadfærd.

Målet med tilknytningsadfærden, er at forhindre tab af den trygge base. Trangen til nærhed og omsorg varer ved hele livet og derfor vil det forsat være forbundet med smerte, når trusler om tab opstår i et parforhold.

Via det kvalitative samspil med omsorgsfiguren, danner barnet indre arbejdsmodeller, som det fremover anvender i forbindelse med andre relationelle forhold. Arbejdsmodellerne vil få stor indflydelse på senere tilknytninger, den individuelle kognitiv stil og brug af forsvarsmekanismer. Således har arbejdsmodellerne stor indflydelse på, hvorvidt voldelig adfærd bliver en konfliktløsningsstrategi. Stern operer med RIG'er, der omfatter summen af de mange repræsentationer af tilknytninger, barnet har været udsat for, og som efterhånden bliver til indre mentale skemaer, som indirekte styrer barnets måde at relatere sig til andre individer på. Disse skemaer vil, ligesom Bowlbys indre arbejdsmodeller, danne grundlag for individets evne til at indgå i kærlighedsforhold, hvor intimitet og konflikter indgår, som vil løses med udgangspunkt i de tidlige internaliserede livserfaringer.

Afhængig af, hvordan omsorgsfiguren har mødt barnet, vil barnet udvikle et tilknytningsmønster, der klassificeres som henholdsvis sikker tilknytning, ængstelig tilknytning, undgående tilknytning eller desorganiseret tilknytning. Endnu et tilknytningsmønster er identificeret og benævnt Cannot Classify. Dette mønster er repræsenteret hos personer, der skifter mellem at være tillukkede, idealiserende og åbent vrede.

Med AAI (Adult Attachment Interview) er det muligt at "måle" og vurdere den voksnes tilknytningsmønster. Den trygge tilknytning hos voksne medfører, at det er nemt i voksenlivet at omgås andre på konstruktiv vis, og parforholdet vil sandsynligvis ikke bære præg af destruktive adfærdsformer. Det usikre og ambivalente tilknytningsmønster ses hos voksne, hvis opvækst har været præget af ustabil og mangelfuld omsorg. Individet vil have et negativt selv billede og derfor bruge tid på at være "god nok" over for andre. Denne utryghed kan vanskeliggøre evnen til affektregulering og resulterer i en voldelig adfærd i konflikter med en partner. Den desorganiserede tilknytning er sædvanligvis opstået på baggrund af alvorlige barnedomsstraumer (fx overgreb). Den voksne med dette mønster, vil både søge og afvise nærhed. Trangen til nærhed og frygten for at lade nogen komme for tæt på går hånd i

hånd, derfor kan det føles som en nødvendig konfliktløsning for individet at skubbe den anden væk enten fysisk eller psykisk. De gamle reaktionsmønstre aktiveres og ses fx som klyngen, trusler, råb eller andre i forsøg på opnå partnerens omsorg.

Sterns begreb om affektiv afstemning understreger betydningen af adækvat respons på barnets signaler. Det får alvorlige konsekvenser, når barnet ikke bliver mødt og får lov af opleve sine egne følelser og fornemmelser. Følelser bliver herved ukendelige og fremmede. Stern udforskede især mønstre i det nonverbale og peger på, hvordan det nonverbale har større betydning for samspillet med andre mennesker end det verbale.

Fonagy nuancerer tilknytningsteorien med begreberne affektregulering og metallisering og peger på, hvordan mentaliseringssvigt og manglende evne til affektregulering kan medføre en bred vifte af manglende kompetencer på en række områder – især på det interpersonelle område. Mentalisering er tæt knyttet til begrebet tilknytning, idet mentaliseringsevnen udvikles i det kvalitative samspil. Manglende evner på dette område medfører svækket forestillingsevne og ringe forståelse for dens andens indre tilstand og følelser. Mentalisering er som sådan en mere avanceret og nuanceret form for empati, men begrebet kan forekomme lidt diffust og samtidig så bredt, at det næsten kan trækkes ned over alle problematikker. I begrebet mentalisering er opmærksomhed og forestillingsevner to vigtige mentale komponenter. Både mentaliseringsevner og affektregulering spiller en vigtig rolle i impulshæmning og følelseskontrol. Fonagys mentaliseringsbegreb kan bidrage til bedre at forstå, hvordan individer med denne form for svigt kan give anledning til fejl-kommunikation og misforståelser, der viste sig som en af årsagerne til partnervold i Flynn og Grahams model under niveau 3.

7.2 Sammenhænge ud fra en socialpsykologisk tilgang

I interaktionistisk perspektiv handler eller agerer individer i forhold til objekter på baggrund af den betydning/mening, objektet har for dem. Objektets mening opstår fra den sociale interaktion, individerne har med hinanden. Mening og

betydning er dermed et produkt af den sociale interaktion. Ifølge Mead er handlinger og adfærd symboler, hvilket vil sige, at de har en betydning i en social sammenhæng.

I interaktionistisk perspektiv beror forventninger og forestillinger til en partner (eller andre) på de sociale interaktioner, som individet har fået gennem opvæksten. Her handler det ikke kun om internaliseringer fra (primært) det dyadiske samspil, men om en socialiseringsproces i langt bredere forstand. Samtidig kan betydninger og meninger løbende omdefineres, hvis situationen kræver det, da intet er statisk og alt kan forandres.

Sproget er ifølge Rosenberg ikke et karaktertræk eller personlig egenskab, som respondenterne ellers erklærede, men snarere den måde, hvorpå den voldsudøvende er vant til at tænke og tale på, for at få sine behov opfyldt. Ulvesproget vil især blive anvendt i forbindelse med stress og som middel til at få sine behov opfyldt. Ulvesproget eller den anklagende og krænkende kommunikationsform udløses af en vrede, frustration eller afmagtsfølelse, når ikke individet ikke har andre løsningsstrategier. Måden, hvorpå individer løser konflikter på og måden parret kommunikerer på, vil afspejle tidligere erfaringer. Når kommunikationen går helt af sporet, bliver den både usagligt, destruktivt og sårende.

Følelsen af manglende respekt og følelse af provokation, som var en af årsagerne til partnervold tilknyttet den første kategori under niveau 3 i Flynn og Grahams model, vil ofte medføre destruktive kommunikationsformer, der er krænkende. Dette vil blot forstærke asymmetrien i parforholdet yderligere, så ingen får deres behov opfyldt.

Bagved ulvesproget gemmer sig både følelser af afmagt og manglede præcise ord for følelser, sorg og frustration. På lignende vis sker brugen af ulvesprog i forhold til kategori fem under niveau 3, hvor det handler om uoverensstemmelser omkring praktiske gøremål.

Rosenberg forholder sig ikke til opvækst som sådan men postulerer at individets sprog og tankegag ofte bærer præg af et ulvesprog eller girafsproget. Sproget kan være tillørt som et strategi i forhold til at få opmærksomhed eller kontrol.

Ifølge Giddens vil et voldeligt parforhold bygge på idealiseringen om et romantisk kærlighedsforhold, hvor intense følelser forstærkes af forskellen mellem maskulinitet og femininitet. Dette forhold vil have både køns- og magtkampe. Hvorvidt opvækst eller aktuelle livsomstændigheder og stressfaktorer har indflydelse på partnervold, forholder Giddens sig ikke direkte til. Han påpeger blot, at ofret ofte søger det romantiske kærlighedsforhold og rollerne knyttet hertil indebærer, at ofret underkaster sig voldsudøverens tyranni. Flynn og Graham peger på, at resultater i visse kvalitative undersøgelser (fx Coleman (1980) og Wood (2004)), viser, at partnervoldelige mænd synes at have en bestemt holdning til kønsroller og samtidig ønsker at udvise dominans, styrke og kontrol.

I Giddens beskrivelse af det romantiske kærlighedsforhold vil der være risiko for høj grad af uoverensstemmelse og konflikt, hvis parterne ikke formår at fastholde det idealiserede billede af forholdet og de tilhørende roller. De er afhængige af hinandens roller for at bevare en identitetsfølelse, hvilket kræver opretholdelse af kønsdiskriminerende behandlinger og sexvaner. Parret vil ihærdigt arbejde på at opretholde det gensidige afhængighedsforhold. Dette medfører underkastelse, dominans og voldelige adfærd fra partnerens side. På denne måde fastholdes parterne i "tvungne" og polariserede roller, der på sigt sandsynligvis medfører ambivalente følelser.

Goffman bekræfter hvordan, konflikter kan opstå, når individer ikke lever op til den forventede rolle. Ifølge Goffman er al adfærd en måde at få bekræftet og anerkendt sin identitet på. Den voldelige adfærd kan tolkes som et udtryk og en kommunikationsform, der via dramatisering formidler den voldsudøvers egenskaber. Derfor forsøger voldsudøveren via indtryksstyring over for ofret, at vise vedkommende (den voldsudøvende) har fortjent at blive respekteret.

Hvorvidt dette lykkes voldsudøveren at narre ofret med indtryksstyringen afhænger af, hvorvidt voldsudøverens optræden er autentisk og om voldsudøveren giver eller afgiver indtryk. Den voldsudøvende følelse af mindreværd på grund af partnerens manglende respekt var en af årsagerne i den første kategori under niveau 3 i Flynn og Grahams model.

Ifølge Goffman har begge parter informationer om hinanden og er således bevidste om, hvorledes der skal handles for at få en bestemt adfærd og reaktion fra hinanden. Begge individers handlinger har et mål, der har til hensigt at styre den andens adfærd. Således kan ofrets provokation anskues som en stræben efter opmærksomhed, kontakt eller nærhed. Hvilket vil bringe os tilbage til Bolwby's teori, hvor ofrets provokerende eller respektløse tilknytningsadfærd kan forstås som en måde at frembringe kontakt til "beskytteren", som i barndommen kunne være moderen og i voksenlivet partneren.

I den fjerde kategori under niveau 3 i Flynn og Grahams model viste årsagerne til vold at bunde i voldsudøverens måde at udvise magt og kontrol på. I forhold til Goffmans teori vil dette kunne tolkes som den optrædendes forsøg på at definere situationen og relationen via indtryksstyring. Denne indtryksstyring kan fx være volden, der indikerer, hvilken magt voldsudøveren har. Formår voldsudøveren igennem sin indtryksstyring at definere situationen, vil parrets sociale kendetegn være defineret heraf. Den voldsudøvende vil derfor også have en moralsk begrundet ret til at forvente, at ofret fortsat vil have opfattelsen af den voldsudøvende som den magtfulde i parforholdet. Informationerne om hinanden gør samtidig at begge partener ved, hvorledes de skal handle i den sociale relation.

Ifølge Mead kan brugen af vold forstås som en ikke- sproglig gestus. Den ikke sproglige gestus indebærer netop instinktive handlinger og bygger samtidig på et socialt adfærdsmønster. Med Meads begreb om "me" og "I", der referer til henholdsvis internaliserede normer og vurderinger af andres opfattelser, kan vold opfattes som "I" respons på andres udspil. Det vil sige, at det er "I", der responderer på baggrund af definitionen af den aktuelle situation.

Voldsepisoder kan frembringes og eskalere, når "I" definerer situationen som truende eller provokende.

Ifølge Blumer består parrets adfærd af en sammenkoblet begivenhed i en proces, hvor begge individer tolker og derigennem bliver bevidste om hinandens adfærd. Således kan vold forstås, som en individuel adfærd der er sammenkoblet med ofrets provokerende eller respektløse adfærd. Hvis den voldudøvende før har haft succes med at få respekten tilbage via vold, vil volden således blive et forståeligt (og legitimt) symbol på respekt i parforholdet.

Symboler vil være afhængig af, hvordan situationen defineres. Definitioner af situationer vil afhænge af, hvilken betydning handlingen tillægges i relationen. Hvis modpartens behov for omsorg og opmærksomhed ikke forstås på samme vis, vil svaret/reaktionen måske være at ignorere eller endda at latterliggøre dette behov.

Ovenstående diskussion indikerer at årsagerne til vold kan forstås og forklares ud fra både et psykodynamisk perspektiv og ud fra et socialpsykologisk perspektiv. De to forskellige perspektiver forklarer således på hver sin måde og med hver sine begreber, hvorfor og hvordan fænomenet partnervold kan udløses i et parforhold. Ingen teorier kan dog fyldestgørende forklare fænomenet alene, men de kan supplere hinanden og dermed bidrage med en omfattende forståelse af fænomenet partnervold.

8. Konklusion

Voldsadfærd er et yderste sammensat og komplekst sammenspil mellem individuelle, kulturelle og sociale faktorer. Det er derfor ikke muligt at forklare eller finde en entydig definition på fænomenet partnervold.

De præsenterede datakilder afspejler nogle tendenser i forhold til, hvad der fremmer voldshandlinger, og hvilket fokus vi bør have for øje. Opvækst spiller en vigtig rolle både når der tales om risikoprofiler og faktorer, og når der tales om kompetencer og resiliens.

De respektive teorier kan ikke forklare alt omkring vold, men de kan give en forståelse af, hvordan resiliens opbygges i den tidlige opvækst og udruster individet med et solidt fundament til at kunne håndtere parforhold (og livet generelt) på en grundlæggende konstruktiv måde. Affektregulering og mentalisering bidrager til forståelsen af, hvordan regulering af følelser er tæt knyttet til forståelsen af indre oplevelser og er dermed et vigtigt bidrag til tilknytningsteorien. Mentaliseringsbegrebet forklarer (i en vis udstrækning), hvorfor nogle individer har vanskeligere ved at foretage en adækvat regulering af negative emotioner i de interpersonelle relationer.

Partnervold kan ikke udelukkende ses som forårsaget af individuelle egenskaber som personlighedstræk og temperament. For at forstå vold må individuelle træk ses i et kontekstuel og relationelt perspektiv. Dette indebærer inddragelse af de kontekstuelle udløsende faktorer, som netop blev fremlagt i Flynn og Grahams model under niveau 3. Både Pedersens praktiske erfaringer og i de øvrige fremlagte undersøgelser af Flynn og Graham viste, hvordan en kombination af individuelle egenskaber er indlejret i det kontekstuelle perspektiv, hvor kontekstens betydning her især referer til den konkrete interaktion og kommunikationen mellem parterne (herunder mening og tolkning af budskaber).

Vold i parforholdet kan dermed forstås som en kombination af risikofaktorer (især opbygget via opvækst med en utryg tilknytning samt manglende affektregulering og mentalisering, som har stor betydning for individet karaktertræk) og i de relationelle kontekster. Kombinationen af stressmæssige belastninger, utryg tilknytning og mangelfuldt kvalitativt samspil i kombination med individuelle egenskaber øger risikoen for at blive udsat for partnervold eller selv at være den voldelige part. Dog forekommer det afgørende, at der i det relationelle samspil opstår en konflikt (forstadierne til konflikten kan være forskelligartede), der udløser individets strategi for konfliktløsning. Hertil vil den psykodynamiske tilgang advokere for, at konfliktløsningsstrategien er influeret af individets opvækst og tidlige samspil erfaringer. Den psykodynamiske og socialpsykologiske tilgang har således vist sig sammen at kunne give et supplerende bud og forståelse på partnervold og årsagerne hertil.

9. Perspektivering

I vurderingen og analysen af vold, sammenhænge og årsager er det vigtigt, at inkorporere både det historiske og det kulturelle perspektiv. Det kan eksempelvis være relevant at overveje, hvilken indflydelse de ændrede livsvilkår har på fx kønsidealiseringerne, og hvordan fremelsker samfundet nye personlighedstræk, der fx kommer til udtryk i en ny variant af narcissisme?

Fundene i nærværende undersøgelse viser, at volden ofte opstår "tilfældigt" på baggrund af en optrappet konflikt mellem parret. Der bør derfor være øget fokus på "mikroplanet" og de kognitive og adfærdsmæssige interaktionsmønstre hos den enkelte, som kan lede til aggressiv adfærd overfor en partner. Det er samtidig vigtigt, at rette fokus på interaktionsprocessen og de influerende faktorer, der kan aktivere vrede hos den ene eller anden part.

De fremtidige studier vedrørende partnervold bør ligeledes inkludere faktorer som fx stressfyldte livsbegivenheder, dårlige konfliktlösingsstrategier og negative kommunikationstilbøjeligheder, som må formodes at interagere med individuelle risikofaktorer og adfærd. Sådanne undersøgelser kan tænkes at være i stand til at forklare, hvorfor nogle individers aggression påvirkes mere af deres partners karakteristika end af andres.

Først og fremmest er det vigtigt, at par får forebyggende hjælp til at afhjælpe konfliktsituationer, således at årsager til afmagt forhindres. En form for "symptom screening" i forhold til ægteskabelige forventninger og forestillinger kunne med fordel anvendes i det terapeutiske arbejde.

Referenceliste

- Ainsworth, M, Blehar, M. C. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: Apsychological study of the strange situation*. Erlbaum: Hillsdale N.J.
- Allen, J. Fonagy, P. & Bateman, A. (2010). *Mentalisering i klinisk praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bateson, G., Jackson, D.D., Haelye, J. & Weakland, J. (1996). *Toward a Theory of Schizofrenia*. Schweiz: Behavioral Science.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles. *Journal of Personality and Social Psychology*. (Vol. 61, No. 2).
- Bernth, I. (2003). En etologisk tilgang til personlighedsudvikling – Bowlby og Ainsworths tilknytningsteori. *Psyke & Logos*. Vol 24(2). København: Dansk Psykolog Forlag.
- Bo Glavind, I. (2012). Det sociale bånd og følelser i menneskers interaction. Thomas Sheffs socialpsykologiske perspektiv på stolthed og skam, *Psyke & Logos*. (Vol. 33, ed. 1). København: Dansk Psykolog Forlag.
- Bowlby, J. (1994). *En sikker base*. Frederiksberg: Det lille Forlag.
- Bowlby, J. (2000). *At knytte og bryde nære bånd*. Frederiksberg: Det lille Forlag.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T. & Risholm Mothander, P. R. (2008). *Tilknytningsteori*. København: Hans Retizel.
- Brownridge, & Halli, (2002). Understanding Male Partner Violence Against Cohabiting and Married Women: An Empirical Investigation With a Synthesized Model. *Journal of Family Violence*. (Vol. 17, No. 4). New York: Saga Publications.

Diamond, L. M., Hicks, A. M. & Otter-Henderson, K. (2006). Physiological evidence for repressive coping among avoidantly attached adults. *Journal of Social and Personal Relationships*, (Vol. 23, No. 2). New York. Saga Publications

Council of Europe Convention (2011). *Violence against women and domestic violence*. Nedhentet den 21. april 2015 fra:
<http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>

Flynn, A. & Graham, K. (2010). "Why did it happen?" A review and conceptual framework for research on perpetrators' and victims' explanations for intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, (Vol. 15). New York: Elsevier B.V.

Fonagy, P. (2006). *Tilknytningsteori og psykoanalyse*. København: Akademiske Forlag.

Fonagy, P., Schore, A. N. & Stern, D. (2006). *Affektregulering i udvikling og psykoterapi*. København: Hans Reitzel Forlag.

Giddens, A. (1992). *The transformation of Intimacy*. Cambridge: Polity Press.

Goffman, E. (2002). *Sociologien om det elementære livs sociale former*. København: Hans Reitzels Forlag.

Goffman, E. (1959). *The presentation of Self in Everyday Life*. New York: Knopf Doubleday Books.

Hart, S. & Schwartz, R. (2008). *Fra interaktion til relation*. København: Hans Reitzel.

Helweg-Larsen, K. (2012). *Vold i nære relationer*. København: Statens institut for folkesundhed; Syddansk Universitet.

- Helweg-Larsen, K. & Frederiksen M. L. (2008). *Vold mod mænd i Danmark: omfang og karakter 2008*. København: Statens institut for folkesundhed; Syddansk Universitet.
- Holmes, J. (2003). *På sporet af den sikre base*. København: Det lille Forlag.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Jørgensen, C. R. (2003). Tilknytningsteoretisk funderet forståelse af personlighedsforstyrrelse. *Psyke & Logos*. (Vol 24, ed. 1). København: Dansk Psykolog Forlag.
- Kohut, H. (1990). *Selvets psykologi*. København: Hans Reitzel.
- Kromann, L. & Nørgaard, B. (2002). *Ind i Psykologien*. København: Gyldendal.
- Lawrence, E., Yoon, J., Langer A. & Ro, E. (2009). Is psychological aggression as detrimental as physical aggression? The independent effects of psychological aggression on depression and anxiety symptoms. *Violence and victims*. (Vol. 24, No.1). New York: Springer Publishing Company.
- Levin, I & Trost, J. (2005). *Hverdags liv og samhandling*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.
- Landsorganisation for kvindekrisecentre. Nedhentet den 11. april 2015 fra: <http://www.lokk.dk>
- Mortensen, K. V. (2001). *Fra neuroser til relationsforstyrrelser: Psykoanalytiske udviklingsteorier og klassifikationer af psykopatologi* (2. ed.). København: Gyldendal.

- Møhl, B. (2003). Attachment – en introduktion. *Psyke & Logos* (vol. 24). København: Dansk Psykolog Forlag.
- Mead, G. (2005). *Sindet, selvet og samfundet*. København: Akademisk Forlag.
- Nielsen, T. (2008). Den terapeutisk alliance afhænger af klientens tilknytningsstil. *Forsknings nyt. Psykolog Nyt* (nr. 5).
- Rechenbach, A. (2003). Attachmentbegrebet. Dets historik og aktualitet. *Psyke & Logos*, (vol. 24., ed. 1). København: Dansk Psykolog Forlag.
- Pedersen, D. S. (2013). *Kærligheden og den destruktive dans – om vold i parforhold*. København: Forlaget Indblik.
- Rosenberg, M. (1995). Compassionate Communication. Nedhentet 14. april 2015 fra:
http://www.nwcompass.org/compassionate_communication.html
- Saatsi, S. Hardy, G. E. & Cahill, J. (2007). Predictors of outcome and completion status in cognitive therapy for depression. *Psychotherapy Research*. (Vol. 17, No. 2).
- Stern, D. (1995). *Barnets interpersonnelle univers*. København: Hans Reitzel Forlag:.
- United Nations (1993). *Strategies for confronting domestic violence. A resource manual*. Nedhentet den 21. april 2015 fra:
http://www.unodc.org/pdf/youthnet/tools_strategy_english_domestic_violence.pdf.
- Wikipedia – den frie encyklopædi. *Revselsret*. Nedhentet den 11. april 2015 fra:
<http://da.wikipedia.org/wiki/Revselsret>

Willi, J. (1982). *Couples In Collusion*. Inayat-Khan, W & Tchorek, M. (Transl.).
Pomona: Hunter House Inc.

Women's Aid Federation of England. Our history. Nedhentet 10. april 2015 fra:

<http://www.womensaid.org.uk/default.asp> og

<http://www.womensaid.org.uk/page.asp?section=00010001001900040004§ionTitle=Our+history+%2D+1970s>

Pensumliste

- Ainsworth, M, Blehar, M. C. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Erlbaum: Hillsdale N.J. (391 sider)
- Allen, J. Fonagy, P. & Bateman, A. (2010). *Mentalisering i klinisk praksis*. (Pp. 40-60). København: Hans Reitzels Forlag. (20 sider)
- Bartholomew, K. & Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles. *Journal of Personality and Social Psychology*. (Vol 61, No. 2) (Pp. 226-244). (18 sider)
- Bateson, G., Jackson, D.D., Haelye, J. & Weakland, J. (1996). *Toward a Theory of Schizophrenia*. Schweiz: Behavioral Science. (Pp 251-264) (13 sider).
- Berth, I. (2003). En etologisk tilgang til personlighedsudvikling – Bowlby og Ainsworths tilknytningsteori. *Psyke & Logos*. (Vol 24, No. 2). (Pp. 485-528) København: Dansk Psykolog Forlag. (43 sider)
- Bo Glavind, I. (2012). Det sociale bånd og følelser i menneskers interaction. Thomas Sheffs socialpsykologiske perspektiv på stolthed og skam, *Psyke & Logos*. (Vol 33, ed. 1) (pp. 7- 26). København: Dansk Psykolog Forlag. (19 sider)
- Bowlby, J. (1994). *En sikker base*. Frederiksberg: Det lille Forlag. (200 sider)
- Bowlby, J. (2000). *At knytte og bryde nære bånd*. Frederiksberg: Det lille Forlag. (184 sider)
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T. & Risholm Mothander, P. R., (2008). *Tilknytningsteori*. (Pp. 120- 135). København: Hans Retizel. (15 sider)

- Brownridge, & Halli, (2002). Understanding Male Partner Violence Against Cohabiting and Married Women: An Empirical Investigation With a Synthesized Model. *Journal of Family Violence*. (Vol. 17, No. 4). (Pp. 341-361). New York: Saga Publications. (20 sider)
- Chase, K. A., O'leary, D. & Heyman, R. E. (2001). Categorizing Partner-violent men within the reactive-proactive typology model. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. (Vol. 69, No. 3). (Pp. 567- 572). (5 sider)
- Diamond, L. M., Hicks, A. M. & Otter-Henderson, K. (2006). Physiological evidence for repressive coping among avoidantly attached adults. *Journal of Social and Personal Relationships*. (Vol. 23, No. 2). (Pp. 205- 226). New York. Saga Publications. (21 sider)
- Driscoll, H., Zinkivskaya, A., Evans, K. & Campbell A. (2006). Gender differences in social representations of aggression: the phenomenological experience of differences in inhibitory control. *British Journal of Psychology*. (Vol 97). (Pp. 139- 153). (14 sider)
- Council of Europe Convention (2011). *Violence against women and domestic violence*. Nedhentet den 21. april 2015 fra:
<http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>
 (30 sider)
- Flynn, A. & Graham, K. (2010). "Why did it happen?" A review and conceptual framework for research on perpetrators' and victims' explanations for intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*. (Vol. 15.). (Pp. 239- 251). New York: Elsevier B.V. (12 sider)
- Fonagy, P. (2006). *Tilknytningsteori og psykoanalyse*. (Pp. 30- 60). København: Akademiske Forlag. (30 sider)
- Fonagy, P., Schore, A. N. & Stern, D. (2006). *Affektregulering i udvikling og psykoterapi*. (Pp. 30- 60). København: Hans Reitzel Forlag. (30 sider)

- Giddens, A. (1992). *The transformation of Intimacy*. (Pp. 1- 70). Cambridge: Polity Press. (69 sider)
- Goffman, E. (2002). *Sociologien om det elementære livs sociale former*. (Pp. 210-225). København: Hans Reitzels Forlag: København. (15 sider)
- Goffman, E. (1959). *The presentation of Self in Everyday Life*. New York: Knopf Doubleday Books. (256 sider)
- Graham-Kevan, N. & Archer, J. (2003). Intimate terrorism and common couple violence – a test of Johnson's predictions in four british samples. *Journal of Interpersonal Violence*. (Vol 18, No. 11). (Pp. 1247- 1270). UK: Sage Publications. (23 sider)
- Hart, S. & Schwartz, R. (2008). *Fra interaktion til relation*. (Pp. 220- 240). København: Hans Reitzel. (20 sider)
- Helweg-Larsen, K. (2012). *Vold i nære relationer*. København: Statens institut for folkesundhed; Syddansk Universitet. (142 sider)
- Helweg-Larsen, K. & Frederiksen M. L. (2008). *Vold mod mænd i Danmark: omfang og karakter 2008*. København: Statens institut for folkesundhed; Syddansk Universitet. (43 sider)
- Holmes, J. (2003). *På sporet af den sikre base*. (Pp. 20- 40). København: Det lille Forlag. (20 sider)
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. (Pp. 10- 40, 132- 140). Oslo: Kommuneforlaget AS. (38 sider)

- Jørgensen, C. R. (2003). Tilknytningsteoretisk funderet forståelse af personlighedsforstyrrelse. *Psyke & Logos*. (Vol24, ed. 1). (Pp. 638-676) København: Dansk Psykolog Forlag. (38 sider)
- Kelly, E. L. & Edward, K. M. (2015). Motives for physical dating violence among college students: a gendered analysis. *Psychology of Violence* (Vol. 5, No. 1). (Pp. 56- 65). (10 sider).
- Kohut, H. (1990). *Selvets psykologi*. (120- 140). København: Hans Reitzel. (20 sider)
- Kromann, L. & Nørgaard, B. (2002). *Ind i Psykologien*. (Pp. 26- 30). København: Gyldendal. (4 sider)
- Lawrence, E., Yoon, J., Langer A. & Ro, E. (2009). Is psychological aggression as detrimental as physical aggression? The independent effects of psychological aggression on depression and anxiety symptoms. *Violence and victims*, 24(1). (Pp. 20- 33). New York: Springer Publishing Company. (13 sider)
- Levin, I & Trost, J. (2005). *Hverdagsliv og samhandling*. (Pp. 10- 120). Bergen: Vigmostad & Bjørke AS. (110 sider)
- Landsorganisation for kvindekrisecentre. Nedhentet den 11. april 2015 fra: <http://www.lokk.dk>
(5 sider)
- Mortensen, K. V. (2001). *Fra neuroser til relationsforstyrrelser: Psykoanalytiske udviklingsteorier og klassifikationer af psykopatologi* (2. ed.). (Pp. 100 110). København: Gyldendal. (10 sider)
- Møhl, B. (2003). Attachment – en introduktion. *Psyke & Logos* (vol. 24, ed 2). (Pp. 477- 484). København: Dansk Psykolog Forlag. (7 sider)

- Mead, G. (2005). *Sindet, selvet og samfundet*. (Pp. 40- 90, 160- 170, 220- 230). København: Akademisk Forlag. (70 sider)
- Nielsen, T. (2008). Den terapeutisk alliance afhænger af klientens tilknytningsstil. *Forsknings nyt. Psykolog Nyt* (nr. 5). (p. 29). (1 side)
- Rechenbach, A. (2003). Attachmentbegrebet. Dets historik og aktualitet. *Psyke & Logos*, (vol. 24., ed. 1). (Pp. 529- 546). København: Dansk Psykolog Forlag. (17 sider)
- Pedersen, D. S. (2013). *Kærligheden og den destruktive dans – om vold i parforhold*. København: Forlaget Indblik. (217 sider)
- Rosenberg, M. (1995). Compassionate Communication. Nedhentet 14. april 2015 fra:
http://www.nwcompass.org/compassionate_communication.html
(6 sider)
- Saatsi, S. Hardy, G. E. & Cahill, J. (2007). Predictors of outcome and completion status in cognitive therapy for depression. *Psychotherapy Research*. (Vol 17, ed. 2). (Pp. 189- 200). (11 sider)
- Stern, D. (1995). *Barnets interpersonnelle univers*. (Pp. 60- 190). København: Hans ReitzelForlag. (130 sider)
- United Nations (1993). *Strategies for confronting domestic violence. A resource manual*. (Pp. 1- 57). Nedhentet den 21. april 2015 fra:
http://www.unodc.org/pdf/youthnet/tools_strategy_english_domestic_violence.pdf.
(57 sider)

Wikipedia – den frie encyklopædi. *Revselsret*. Nedhentet den 11. april 2015 fra:

<http://da.wikipedia.org/wiki/Revselsesret>

(2 sider)

Willi, J. (1982). *Couples In Collusion*. Inayat-Khan, W & Tchorek, M. (Transl.).

Pomona: Hunter House Inc. (265 sider).

Women's Aid Federation of England. Our history. Nedhentet 10. april 2015 fra:

<http://www.womensaid.org.uk/default.asp> og

<http://www.womensaid.org.uk/page.asp?section=00010001001900040004§ionTitle=Our+history+%2D+1970s>

(5 sider)

Sider i alt: 2691